Број: 17-21-1649-2/23
Сарајево, 30. маја 2023. године

BOSNA I HERCEGOVINA
PARLAMENTARNA SKUPŠTINA BOSNE I HERCEGOVINE
SARAJEVO

PRIMLJENO: 30-05-2023			
Organizaciona jedinica	Klasifikaciona oznaka	Redni broj	Broj priloga
01,02-	21-1-	1195	/23

Б

ПАРЛАМЕНТАРНА СКУПШТИНА
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

- ПРЕДСТАВНИЧКИ ДОМ
- ДОМ НАРОДА

Предмет: Сагласност за ратификацију споразума, тражи се

У складу са чланом 16. Закона о поступку закључивања и извршавања међународних уговора ("Сл. гласник БиХ", бр 29/00 и 32/13), достављамо вам:

Споразум о финансирању годишњег акционог програма у прилог пакету за енергетску подршку за Западни Балкан у корист Босне и Херцеговине за 2023. годину, између Европске уније коју представља Европска комисија и Босне и Херцеговине коју представља Дирекција за европске интеграције Савјета министара Босне и Херцеговине. Споразум је потписан 02. фебруара 2023. године у Бриселу и 04. априла 2023. године у Сарајеву, а потписао га је, у име Босне и Херцеговине, г. Един Дилберовић, директор Дирекције за европске интеграције Савјета министара Босне и Херцеговине.

Будући да је Дирекција за европске интеграције Савјета министара БиХ надлежна за провођење поступка за закључивање овог споразума, молимо вас да на састанке ваших комисија, односно сједнице Домова, поред представника Предсједништва БиХ, као предлагача, позовете и представника Дирекције који заступницима, односно делегатима може дати све потребне информације.

С поштовањем,

ГЕНЕРАЛНИ СЕКРЕТАР
Зоран Ђерић

BOSNA I HERCEGOVINA PREDSJEDNIŠTVO BiH SEKRETARIJAT-TAJNIŠTVO

Доставити:
- наслову
- архиви

BOSNA I HERCEGOVINA
Ministarstvo vanjskih poslova

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
Министарство иностраних послова

Примљено: 03/03/04
Спут. за сјаницу
26.05.2023

MFA-BA-MPP
Broj: 08/1-42-05-2-21114-3/22
Datum: 23.5.2023. godine

26-05-2023
21 1649-1

PREDSJEDNIŠTVO BOSNE I HERCEGOVINE
SARAJEVO

PREDMET: Prijedlog odluke o ratifikaciji Sporazuma o financiranju godišnjeg akcionog plana u prilog paketu za energetsku potporu za Zapadni Balkan u korist Bosne i Hercegovine za 2023. godinu, između Europske unije koju predstavlja Europska komisija i Bosne i Hercegovine koju predstavlja Direkcija za europske integracije Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, d o s t a v lj a s e;

U prilogu akta dostavljamo prijedlog Odluke o ratifikaciji Sporazuma o financiranju godišnjeg akcionog plana u prilog paketu za energetsku potporu za Zapadni Balkan u korist Bosne i Hercegovine za 2023. godinu, između Europske unije koju predstavlja Europska komisija i Bosne i Hercegovine koju predstavlja Direkcija za europske integracije Vijeća ministara Bosne i Hercegovine. Navedeni Sporazum je potpisan 2.2.2023. godine u Briselu i 4.4.2023. godine u Sarajevu.

Podsjećamo da je Predsjedništvo Bosne i Hercegovine na 4. redovitoj sjednici, održanoj 30. ožujka 2023. godine, donijelo Odluku broj: 01-50-1-924-20/23 o prihvatanju predmetnog Sporazuma, kojom je direktor Direkcije za europske integracije Vijeća ministara Bosne i Hercegovine ovlašten za potpisivanje istog, a koju dostavljamo u prilogu akta.

Vijeće ministara Bosne i Hecegovine je na 12. sjednici održanoj 18.5.2023. godine, utvrdilo Prijedlog odluke o ratifikaciji Sporazuma o financiranju godišnjeg akcionog plana u prilog paketu za energetsku potporu za Zapadni Balkan u korist Bosne i Hercegovine za 2023. godinu, između Europske unije koju predstavlja Europska komisija i Bosne i Hercegovine koju predstavlja Direkcija za europske integracije Vijeća ministara Bosne i Hercegovine.

Molimo da Predsjedništvo Bosne i Hercegovine, u skladu sa odgovarajućim odredbama Zakona o postupku zaključivanja i izvršavanja međunarodnih ugovora („Službeni glasnik BiH" 29/00 i 32/13), provede postupak ratifikacije navedenog Sporazuma.

S poštovanjem,

MINISTAR

Elmedin Konaković

Musala 2, Sarajevo, Tel: (+387 33) 281-100, Fax: (+387 33) 227-156 - Мусала 2, Сарајево, Тел: (+387 33) 281-100, Факс: (+387 33) 227-156

Predsjednistvo BiH 17-21-1649/23, 26.05.2023
Dušica Bećarević, 30.05.2023 10:48

SPORAZUM O FINANSIRANJU
POSEBNI USLOVI

Evropska komisija, u daljnjem tekstu „Komisija" koja djeluje u ime Evropske unije, u daljnjem tekstu „Unija",

s jedne strane, i

Bosna i Hercegovina, u daljnjem tekstu „Korisnik programa IPA III", koju predstavlja Direkcija za evropske integracije Vijeća ministara Bosne i Hercegovine,

s druge strane,

dogovorile su sljedeće:

Član1 – Program

(1) Unija pristaje finansirati, a Korisnik programa IPA III prihvata finansiranje sljedećeg Programa:

Godišnji akcioni plan koji doprinosi Paketu energetske podrške za Zapadni Balkan u korist Bosne i Hercegovine za 2023. godinu,
koji uključuje sljedeće aktivnosti:

Aktivnost 1: Ugovor o izgradnji države i otpornosti za Bosnu i Hercegovinu

Broj globalne obaveze: JAD.1103420

Ovaj program se finansira iz budžeta Unije na osnovu sljedećeg temeljnog akta: Instrument pretpristupne pomoći, IPA III.[1]

(2) Ukupni procijenjeni troškovi ovog programa iznose **70.000.000** eura, a najveći doprinos Unije ovom programu utvrđen je u iznosu od **70.000.000** eura.

Od Korisnika programa IPA III nije potreban finansijski doprinos.

(3) Program će se provoditi u skladu s Akcionim dokumentom u Dodatku I.

[1] Uredba (EU) br. 2021/1529 Evropskog parlamenta i Vijeća od 15. septembra 2021. godine kojom se uspostavlja Instrument pretpristupne pomoći (IPA III), SL L 330, 20. 09. 2021, str. 1.

Član 2 – Period izvršenja i operativni period provođenja

(1) Period izvršenja ovog sporazuma o finansiranju definiran u članu 12. Dodatka II (Opći uslovi) određen je na 8 godina od sklapanja ovog sporazuma o finansiranju.

(2) Trajanje operativnog perioda provođenja, kako je definisano u članu 12. Dodatka II. (Opći uslovi), postavljeno je na 2 godine od sklapanja ovog sporazuma o finansiranju.

Član 3 – Adrese i obavještenja

Sva obavještenja koja se odnose na provođenje ovog sporazuma o finansiranju moraju biti u pisanom obliku i izričito se pozivati na ovaj program kako je definirano u članu 1, stav 1, te se šalju na sljedeće adrese:

a) **Za Komisiju:**

Generalna direkcija za susjedstvo i pregovore o proširenju (DG NEAR)
Direkcija D
Rue de la Loi 15
Evropska komisija
B-1049 Brisel, Belgija
E-mail: NEAR-D4@ec.europa.eu

b) **Za Korisnika programa IPA III**

Državni IPA koordinator, direktor
Direkcija za evropske integracije Vijeća ministara Bosne i Hercegovine
Đoke Mazalića 5
71000 Sarajevo
Bosna i Hercegovina
E-mail: kabinet.dei@dei.gov.ba

Član 4 – Kontakt-osoba za OLAF

Kontakt-osoba Korisnika programa IPA III s odgovarajućim ovlaštenjima za direktnu saradnju s Evropskim uredom za borbu protiv prevara (OLAF), s ciljem olakšavanja operativnih aktivnosti OLAF-a je:

Ministarstvo finansija i trezora Bosne i Hercegovine
E-mail: cfcu@mft.gov.ba

Član 5 – Okvirni sporazum o finansijskom partnerstvu

Program će se provoditi u skladu s odredbama Okvirnog sporazuma o finansijskom partnerstvu (FFPA) između Evropske komisije i Bosne i Hercegovine o aranžmanima za provođenje finansijske pomoći Unije Bosni i Hercegovini u okviru Instrumenta za pretpristupnu pomoć (IPA III), koji je stupio na snagu 20. septembra 2022. godine (u nastavku „Okvirni sporazum"). Ovaj sporazum o finansiranju nadopunjuje odredbe Okvirnog sporazuma. U slučaju suprotnosti između odredbi ovog

sporazuma o finansiranju s jedne strane, i odredbi Okvirnog sporazuma s druge strane, prednost se daje odredbama Okvirnog sporazuma.

Član 6 – Dodaci

(1) Ovaj sporazum o finansiranju sastoji se od:

a) ovih posebnih uslova;

b) Dodatka I: Akcioni dokumenti koji detaljno opisuju ciljeve, očekivane rezultate, aktivnosti, metode provođenja i budžet;

- Dodatka I.1 Aktivnost 1: Ugovor o izgradnji države i otpornosti za Bosnu i Hercegovinu
Prilog Dodatku I.1: Načini isplate, uslovi i pokazatelji uspješnosti

c) Dodatka II: Opći uslovi;

(2) U slučaju suprotnosti između odredbi Dodataka i odredbi ovih posebnih uslova, prednost se daje odredbama Posebnih uslova. U slučaju suprotnosti između odredbi Dodatka I i odredbi Dodatka II, prednost se daje odredbama Dodatka II.

Član 7 – Odredbe koje odstupaju od ili dopunjavaju Dodatak II

Sljedeće dopunjava Dodatak II:

Kurs će biti fiksiran na 1 euro koji iznosi 1,95583 KM u skladu s aranžmanom valutnog odbora Centralne banke Bosne i Hercegovine[2].

Član 8 – Zaključivanje i stupanje na snagu

Ovaj sporazum o finansiranju smatra se zaključenim na dan kada ga potpiše posljednja strana, a najkasnije do 31. decembra 2023. godine.

Ovaj sporazum o finansiranju stupa na snagu na dan kada ga potpiše posljednja strana.

Ovaj sporazum o finansiranju je sastavljen u dva istovjetna primjerka na engleskom jeziku, od kojih je jedan predan Komisiji, a jedan Korisniku programa IPA III.

Za Korisnika programa IPA III:	Za Komisiju:
g. Edin Dilberović Direkcija za evropske integracije Vijeće ministara Bosne i Hercegovine	gđa. Michela Matuella Direktorica DG NEAR, Direkcija D, Brisel
Datum:	Datum: *02.02.2023.godine*
Potpis:	Potpis: */svojeručni potpis/*

[2] https://cbbh.ba/Content/Read/14

BOS

MJERU FINANSIRA EVROPSKA UNIJA.

DODATAK I.1.

sporazumu o finansiranju Godišnjeg akcijskog plana u prilog Paketu za energetsku podršku za Zapadni Balkan u korist Bosne i Hercegovine za 2023. godinu

Akcijski dokument za potrebe Ugovora o izgradnji države i otpornosti za Bosnu i Hercegovinu

GODIŠNJI AKCIJSKI PLAN
Predmetni dokument predstavlja godišnji program rada u smislu člana 110. stava 2. Finansijske uredbe te godišnje i višegodišnje akcijske planove i mjere u smislu člana 9. Uredbe IPA III i člana 23. stava 2. Uredbe o finansijskom instrumentu NDICI – Globalna Evropa.

1. SAŽETAK

1.1. Tabela sa sažetkom aktivnosti

Naslov	Ugovor o izgradnji države i otpornosti za Bosnu i Hercegovinu Godišnji akcijski plan u prilog Paketu energetske podrške za Zapadni Balkan u korist Bosne i Hercegovine za 2023. godinu
OPSYS sistem	ZAKON-61596 (Ugovor o izgradnji države i otpornosti u energetskom sektoru BA2023AAP-ESP)
ABAC	ABAC-ova razina obaveze broj 1.: JAD.1103420 (IPAIII/2023/JAD.1103420/AAP-ESP Bosna i Hercegovina 2023.)
Temeljni akt	Finansirano u okviru Instrumenta pretpristupne pomoći (IPA III)
Tim Evropa	Ne
Korisnik	Bosna i Hercegovina
Programski dokument	Programski okvir IPA III
PRIORITETNA PODRUČJA I SEKTORSKE INFORMACIJE	
Prozor i tematski prioritet	Prozor 3. – Zelena agenda i održiva povezivost Tematski prioritet 2. Transport, digitalna ekonomija i društvo te energetika (15 %) Prozor 4. Konkurentnost i inkluzivni rast Tematski prioritet 1. Obrazovanje, zapošljavanje, socijalna zaštita i inkluzija te zdravstvo (70 %) Tematski prioritet 2. Razvoj privatnog sektora, trgovina, istraživanje i inovacije (15 %)
Ciljevi održivog razvoja (*engl.* SDG)	Vodeći Cilj održivog razvoja: Cilj održivog razvoja br. 7 Osigurati pristup cjenovno pristupačnoj, pouzdanoj, održivoj i modernoj energiji za sve

	Ostali važni Ciljevi održivog razvoja: - Cilj održivog razvoja br. 5 Postizanje rodne ravnopravnost i osnaživanje svih žena i djevojčica - Cilj održivog razvoja br. 8 Promocija održivog, inkluzivnog i održivog ekonomskog rasta, pune i produktivne zaposlenosti i dostojanstvenog rada za sve - Cilj održivog razvoja br. 9 Izgradnja otporne infrastrukture, promocija inkluzivne i održive industrijalizacije i poticanje inovacija - Cilj održivog razvoja br. 10 Smanjiti nejednakosti unutar i između zemalja - Cilj održivog razvoja br. 13 Poduzeti hitne mjere za borbu protiv klimatskih promjena i njihovih učinaka - Cilj održivog razvoja br. 17 Jačanje načina provedbe i revitalizacija Globalnog partnerstva za održivi razvoj
DAC kod(ovi)	15110 – Politike javnog sektora i administrativno upravljanje (3 %) 15142 – Makroekonomske politike (2 %) 16010 – Socijalna zaštita (75 %) 23110 – Energetska politika i administrativno upravljanje (5 %) 32130 – Razvoj malih i srednjih preduzeća (MSP) (15 %)
Glavni kanal isporuke @	12000 – Vlada korisnica
Ciljevi	☒ Klima ☒ Rodna ravnopravnost ☐ Biodiverzitet

Markeri (sa DAC obrasca)

Opći cilj politike @	**Nije ciljano**	**Značajan cilj**	**Glavni cilj**
Razvoj učešća/dobra uprava	☐	☒	☐
Podrška za okoliš	☐	☒	☐
Rodna ravnopravnost i osnaživanje žena i djevojčica	☐	☒	☐
Reproduktivno zdravlje, zdravlje majki, novorođenčadi i djeteta	☒	☐	☐
Smanjenje rizika od katastrofa	☒	☐	☐
Uključivanje osoba s Invaliditetom	☐	☒	☐
Prehrana	☒	☐	☐
Markeri prema konvencijama iz Rija @	**Nije ciljano**	**Značajan cilj**	**Glavni cilj**
Biološki diverzitet	☒	☐	☐
Borba protiv dezertifikacije	☒	☐	☐
Ublažavanje klimatskih promjena	☐	☒	☐

	Prilagođavanje klimatskim promjenama	☒	☐	☐
Interni markeri i oznake	**Ciljevi politike**	**Nije ciljano**	**Značajan cilj**	**Glavni cilj**
	Digitalizacija @	☒	☐	☐
	Tagovi	DA		NE
	digitalna povezivost	☐		☐
	digitalno upravljanje	☐		☐
	digitalno preduzetništvo	☐		☐
	digitalne vještine / pismenost	☐		☐
	digitalne usluge	☐		☐
	Povezivanje @	☐	☐	☒
	Tagovi	DA		NE
	digitalna povezivost	☐		☒
	energija	☒		☐
	transport	☐		☐
	zdravlje	☐		☒
	edukacija i istraživanje	☐		☒
	Migracije @	☒	☐	☐
	Smanjenje nejednakosti @	☐	☐	☒
	COVID-19	☒	☐	☐

INFORMACIJE O BUDŽETU	
Predmetni iznosi	Budžetska linija: 15 02 02 01 Ukupni procijenjeni troškovi: 70.000.000,00 eura Ukupni iznos doprinosa iz budžeta EU-a u iznosu od 70.000.000,00 eura Doprinos iznosi 70.000.000,00 eura iz općeg budžeta Evropske unije za 2023. godinu, ovisno o raspoloživosti odobrenih sredstava nakon što budžetsko tijelo usvoji odgovarajući godišnji budžet ili kako je predviđeno sistemom privremenih dvanaestina.
UPRAVLJANJE I PROVEDBA	
Načini provedbe (vrsta finansiranja i način upravljanja)	Budžetska podrška **Direktno upravljanje** putem: Budžetska podrška: Ugovor o izgradnji države i otpornosti
Relevantni prioriteti i vodeće inicijative iz Ekonomskog i investicijskog plana za Zapadni Balkan	Doprinos Ekonomskom i investicijskom planu (EIP): ☒ Da ☐ Ne
	Prioriteti: „Podrška privatnom sektoru“, „Energija“, „Zelena agenda“, „Razvoj ljudskog kapitala”

Konačni datum sklapanja Sporazuma o finansiranju	Najkasnije do 31. decembra 2023. godine
Konačni datum za sklapanje ugovora o doprinosu/delegiranju, javnim nabavkama i ugovora o dodjeli bespovratnih sredstava	Nije primjenjivo
Indikativno razdoblje provedbe	24 mjeseca nakon sklapanja Sporazuma o finansiranju
Krajnji rok za provedbu Sporazuma o finansiranju	Osam (8) godina nakon sklapanja Sporazuma o finansiranju

1.2. Sažetak akcije

Cijene energenata u Evropi počele su rasti 2021. godine nakon ukidanja ograničenja kretanja zbog pandemije bolesti COVID-19. Situacija se dodatno pogoršala nakon ruske agresije na Ukrajinu 2022. godine. Rat je pogodio energetska tržišta, što je dovelo do veće nestabilnosti cijena i energetske nesigurnosti sa posljedicama na EU i njeno neposredno susjedstvo. Porast cijena energenata posljedično je utjecao i na druge sektore, kao što su proizvodnja, transport i svi uslužni sektori općenito. Zbog takve krizne situacije, Evropska komisija je bila primorana izmijeniti težište svog hitnog odgovora kroz niz kratkoročnih mjera povezanih s energetskom sigurnošću u Evropi i šire, kako je utvrđeno u planu REPowerEU[1] i vanjskoj energetskoj strategiji EU-a[2]. Trenutačna energetska kriza dosad je nezabilježena i predstavlja izazov ne samo za države članice EU-a, već i za partnere sa Zapadnog Balkana. U Bosni i Hercegovini cijene električne energije i dalje su stabilne, s tim da su cijene grijanja temeljene na različitim izvorima energije značajno porasle (uključujući plin koji se isporučuje jednom plinskom rutom s ruskim plinom).

Opći cilj ove mjere jeste pomoći Bosni i Hercegovini u ublažavanju socioekonomskog efekta rasta cijena energenata, posebno na mala i srednja preduzeća i domaćinstva, te osnažiti ukupni kapacitet vlasti za pružanje prilagođenih usluga ranjivim domaćinstvima i podršku dugoročnom socioekonomskom oporavku, energetskoj sigurnosti i energetskoj tranziciji zemlje.

Ovakvo djelovanje direktno doprinosi realizaciji Cilja održivog razvoja br. 7 „Osigurati pristup cjenovno pristupačnoj, pouzdanoj, održivoj i modernoj energiji za sve", kao i drugim Ciljevima održivog razvoja, među kojima je cilj br. 8 „Promocija održivog, inkluzivnog i održivog ekonomskog rasta, potpunog i produktivnog zapošljavanja i dostojanstvenog rada za sve", Cilja br. 9 „Izgraditi otpornu infrastrukturu, promovisati inkluzivnu i održivu industrijalizaciju i poticati inovacije", Cilj br. 10 „Smanjiti nejednakosti unutar i između zemalja", Cilj br. 13 „Poduzeti hitne mjere za borbu protiv klimatskih promjena i njihovih učinaka". Mjerom se direktno doprinosi prioritetima Ekonomskog i investicijskog plana za Zapadni Balkan koji se odnose na „Podršku privatnom sektoru", „Energiju", „Zelena agenda", „Razvoj ljudskog kapitala" i okvirnu komponentu programa IPA III 3. „Zelena agenda i održiva povezanost" (Tematski prioritet 2. Transport, digitalna ekonomija i društvo te energetika) i dio 4. „Konkurentnost i inkluzivni rast" (Tematski prioritet 1. Politike obrazovanja, zapošljavanja, socijalne zaštite i inkluzije te zdravlje i Tematski prioritet 2. „Razvoj privatnog sektora, trgovina, istraživanje i inovacije").

---

[1] Vidjeti REPowerEU: Plan za brzo smanjenje ovisnosti o ruskim fosilnim gorivima i ubrzanje zelene tranzicije.
[2] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=JOIN%3A2022%3A23%3AFIN&qid=1653033264976

2. OBRAZLOŽENJE

2.1. Kontekst

Cijene energenata u Evropi počele su rasti 2021. godine nakon ukidanja ograničenja kretanja zbog pandemije, nakon čega je 2022. uslijedila ruska agresija protiv Ukrajine. Rat je pogodio energetska tržišta, što je dovelo do veće nestabilnosti cijena i energetske nesigurnosti sa posljedicama na EU i njeno neposredno susjedstvo. Porast cijena energenata posljedično je utjecao i na druge sektore, kao što su proizvodnja, promet i svi uslužni sektori općenito.

Zbog ove krizne situacije Evropska komisija je bila prisiljena preusmjeriti svoj hitan odgovor na niz kratkoročnih mjera povezanih s energetskom sigurnošću u Evropi i šire, kako je utvrđeno u planu REPowerEU i vanjskoj energetskoj strategiji EU-a, a kako je i naglasila predsjednica Evropske komisije u svom govoru o stanju Evropske unije[3].

Trenutačna energetska kriza dosad je nezabilježena i predstavlja izazov ne samo za države članice EU-a, već i za partnere sa Zapadnog Balkana. EU i partneri sa Zapadnog Balkana trebaju hitno sarađivati kako bi povećali energetsku sigurnost u EU-u i na Zapadnom Balkanu.

Bosna i Hercegovina je 16. juna 2008. godine u Luxembourgu potpisala Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) s Evropskom unijom. SSP je nova, treća generacija Evropskih ugovora koji se uglavnom nude partnerima sa Zapadnog Balkana, u strukturi Procesa stabilizacije i pridruživanja. Predstavlja međunarodni ugovor u samom središtu domaćeg zakonodavstva te obavezujući akt za sve razine vlasti u zemlji. Ugovor se potpisuje na neodređeno vrijeme s ciljem doprinosa ekonomskoj i političkoj stabilizaciji Bosne i Hercegovine.

SSP i njegov Privremeni sporazum, na snazi od 2008. godine, omogućili su postepenu liberalizaciju trgovine i uzajamni bescarinski pristup za većinu robe. EU je 2020. ostala vodeći trgovinski partner Bosne i Hercegovine, sa 65 % ukupne trgovine robom u toj zemlji, iako je zbog pandemije došlo do smanjenja za 10,2 %. Ukupna vrijednost trgovine 2020. godine iznosila je 9,6 milijardi eura, dok je trgovinski deficit zemlje s EU-om iznosio 1,5 milijardi eura.[4]

U oktobru 2020. godine, Evropska komisija je usvojila sveobuhvatni Ekonomski i investicijski plan za Zapadni Balkan,[5] čiji je cilj potaknuti dugoročni ekonomski oporavak regije, podržati zelenu i digitalnu tranziciju, poticati regionalnu integraciju i konvergenciju s Evropskom unijom.

Planom se utvrđuje deset vodećih inicijativa za ulaganja za podršku glavnim putnim i željezničkim vezama u regiji, obnovljivoj energiji i prelasku s ugalja, obnovi javnih i privatnih objekata kako bi se povećala energetska efikasnost i smanjile emisije stakleničkih plinova, infrastruktura za upravljanje otpadom i otpadnim vodama te uvođenje širokopojasne infrastrukture. Ostale vodeće inicijative uključuju povećana ulaganja u privatni sektor radi poticanja konkurentnosti i inovacija, posebno malih i srednjih preduzeća te Garancije za mlade.[6]

U Bosni i Hercegovini plin čini 3 % ukupnog snabdijevanja energijom. Zemlja je u potpunosti ovisna o uvozu plina iz Rusije koji dolazi putem turskog toka i nema alternativnih izvora snabdijevanja, npr. čak ni dodatnih plinovoda. Oba entiteta imaju ugovore s Gazpromom kojima se utvrđuje da je metoda izračuna cijene plina u

---

[3] *Stanje Unije 2022. godine – govor predsjednice von der Leyen*
[4] *SWD(2021) 291 final*
[5] *Com(2020) 641 final*
[6] *SWD(2021) 291 final*

skladu s naftnom formulom. Ruski Gazprom povećao je cijenu isporuka plina Energoinvestu (dobavljaču Federacije BiH) za 9,7 % veleprodajne cijene plina u entitetu, što je treće povećanje cijene plina ove godine. Prema odluci, veleprodajna cijena plina raste na 1.095 KM ($542,4/559,9 eura) na 1000 standardnih kubičnih metara Sm3, bez PDV-a, koji se primjenjuje od 1. oktobra 2022. godine, a vrijedit će do 1. januara 2023. godine. Prethodna veleprodajna cijena plina iznosila je 998 KM za 1000 Sm3. Inflacija se odražavala u povećanju cijena energije, a to povećanje u 2021. u poređenju s 2020. u prosjeku iznosi 67 %. Povećanje troškova po izvorima energije iznosi 75 % za ugalj, drvo 78 %, centralno grijanje 25 %, plin 71 %, pelet 115 %. Cijena električne energije za domaćinstva nije se povećala i najvjerojatnije neće do 1. januara 2023. godine. Kompanija Gas-RES (dobavljač za Republiku Srpsku) najavila je rast cijena plina u trećem kvartalu u odnosu na drugi kvartal 2022. godine za najviše 10 posto.

U tom je kontekstu, u posljednjih nekoliko mjeseci, povlašteni odnos Zapadnog Balkana omogućio proširenje više inicijativa poduzetih u EU-u na region.

Primjera radi, kao neposredan odgovor na energetsku krizu na razini EU-a postoji nekoliko ciljeva koji su usmjereni na sektor plina. Prema zaduženju od Evropskog vijeća, Evropska komisija i države članice EU-a sarađuju na uspostavi zajedničke nabavke plina. Ti su napori popraćeni mjerama podrške i to međunarodni kontakt s postojećim i potencijalnim izvoznicima plina te regionalnim i panevropskim radnim tokovima za osiguravanje najučinkovitije upotrebe postojeće infrastrukture u okviru novih obrazaca tokova plina. Navedene aktivnosti će poslužiti i kao temelj za razvoj globalnog tržišta hidrogena.

Evropska komisija i Evropsko vijeće pozvali su Zapadni Balkan da se pridruži platformi za zajedničku kupovinu plina kako bi se smanjila ovisnost o ruskom plinu. Regionalna platforma za jugoistočnu Evropu pripremila je detaljan akcijski plan u kojem se navode brze mjere potrebne za tačnu procjenu potražnje za plinom te infrastrukturnog potencijala u regiji. Srbija i Sjeverna Makedonija učestvovale su u ovoj diskusiji (pozvane su sve korisnice IPA III sa Zapadnog Balkana). Treba napomenuti da trenutačno samo tri zemlje Zapadnog Balkana imaju plinsku infrastrukturu (Srbija, Sjeverna Makedonija i Bosna i Hercegovina). Uredba EU-a o skladištenju plina uključena je u zakonodavstvo Energetske zajednice od 30. septembra, čime su ciljevi i aranžmani za punjenje te certificiranje skladištenja postali obavezni i u zemljama Zapadnog Balkana.

Iako je pružanje podrške građanima i preduzećima u suočavanju s povećanjem cijena energenata i električne energije goruće pitanje, kratkoročni i srednjoročni ciljevi za region (dekarbonizacija, diversifikacija energije, proizvodnja energije iz obnovljivih izvora, energetska efikasnost, povezivost elektroenergetskih i plinskih mreža i interkonektora) ostaju neizmijenjeni kako bi se postigli ciljevi utvrđeni u okviru Zelene agende za Zapadni Balkan[7]. Očekuje se da će na predstojećoj sjednici u decembru 2022. godine, Vijeće ministara Energetske zajednice usvojiti klimatske i energetske ciljeve za 2030. za svaku ugovornu stranku Energetske zajednice. Izradit će i nacionalne energetske i klimatske planove kojima će se osigurati planovi za postizanje ciljeva u pogledu energije iz obnovljivih izvora i energetske efikasnosti do 2030. godine te će se obavezati na datume postepenog ukidanja uglja.

Osim toga, kako bi se pružila dodatna direktna podrška regiji Zapadnog Balkana, na sastanku na vrhu Berlinskog procesa održanom 3. novembra 2022. godine, Evropska komisija najavila je da će se obavezati na Paket energetske podrške u iznosu od jedne milijarde eura bespovratnih sredstava EU-a[8], s očekivanjima da će dodatno potaknuti ulaganja do 2,5 milijardi eura. Paketom za energetsku podršku nastoji se odgovoriti na direktne, kratkoročne i srednjoročne potrebe na Zapadnom Balkanu i u kontekstu aktuelne energetske krize:

---

[7] SWD(2020) 223, 6.10.2020.

[8] Evropska komisija – Saopštenje za medije: *Samit u okviru Berlinskog procesa: EU najavljuje Paket energetske podrške Zapadnom Balkanu vrijedan milijardu eura i pozdravlja nove sporazume o jačanju zajedničkog regionalnog tržišta*

- Direktne potrebe povezane su s povećanjem cijena energenata, a posebno električne energije, zbog čega je potrebna budžetska podrška u okviru ove mjere.
- Kratkoročne i srednjoročne potrebe odnose se na energetsku tranziciju, odnosno na energetsku diversifikaciju, proizvodnju energije iz obnovljivih izvora, energetsku efikasnost, povezivost elektroenergetskih i plinskih mreža i intekronektora podržano finansijskim sredstvima u okviru Investicionog okvira za Zapadni Balkan (WBIF).

Očekuje se da će novi Paket energetske podrške Zapadnom Balkanu pružiti otprilike pola milijarde budžetske podrške u modalitetu ugovora o izgradnje države i otpornosti kao direktnu pomoć u okviru instrumenta IPA III. Ovom se mjerom rješava pitanje trenutačnog razdoblja s pomoću budžetske podrške kako bi se ublažili efekti rasta cijena energenata i pružila podrška energetskom sektoru i privatnom sektoru u suočavanju s ubrzanim povećanjem cijena energenata.

Paket energetske podrške usklađen je s okvirom politika EU-a za saradnju sa Zapadnim Balkanom i finansijsku pomoć Zapadnom Balkanu te ga dodatno osnažuje, prije svega s **Ekonomskim i investicijskim planom za Zapadni Balkan** [9](EIP) koji je Evropska komisija usvojila 6. oktobra 2020. godine.

Putem EIP-a i njegovih vodećih projekata osnažena je podrška EU-a u području energetike. Snažan naglasak stavlja se na integraciju energetskog tržišta, dekarbonizaciju i čistu energiju, veće korištenje obnovljivih izvora energije, povećanu digitalizaciju energetskih sistema i pametnih mreža, energetsku efikasnost, uključujući modernizaciju centralnog grijanja i energetsku sigurnost. Bolja povezanost i proširenje Energetske unije na Zapadni Balkan također su ključni za uspješnu tranziciju na čistu energiju u regionu. Osim toga, odobrena su nova sredstva kako bi se nadopunio Regionalni program energetske efikasnosti kao podrška projektima energetske efikasnosti za javne i privatne zgrade.

Zelena agenda za Zapadni Balkan ključan je element EIP-a u novembru 2020. godine.

Programski okvir IPA III[10] utvrđuje opće ciljeve pomoći EU-a u okviru Prozora 3. Opći ciljevi pomoći EU-a u okviru Prozora 3. su promocija Zelene agende jačanjem zaštite okoliša, doprinosom ublažavanju klimatskih promjena, povećanjem otpornosti na klimatske promjene, ubrzavanjem prelaska na niskougljičnu i kružnu privredu te razvojem digitalne ekonomije i društva. Postojeće djelovanje doprinijet će jačanju otpornosti partnera sa Zapadnog Balkana u postojećoj energetskoj krizi. Mjera je relevantna i za Prozor 4., posebno za podršku privatnom sektoru i ranjivim domaćinstvima.

Evropska komisija predstavila je 12. oktobra 2022. godine **Paket za proširenje**[11] za 2022. u kojem je pružila detaljnu procjenu trenutačnog stanja i napretka Zapadnog Balkana i Turske na putu ka Evropskoj uniji, s posebnim naglaskom na provedbu temeljnih reformi, kao i jasnim smjernicama o predstojećim prioritetima reformi. Kad je riječ o energetskoj krizi, paket se odnosi na potrebu za boljom koordinacijom mjera i saradnje među partnerima sa Zapadnog Balkana i s EU-om u rješavanju energetske krize.

2.2. Analiza problema

Prema nalazima Sekretarijata Energetske zajednice, profil sigurnosti snabdijevanja za sezonu 2022./23. na Zapadnom Balkanu smatra se „niskim" za Bosnu i Hercegovinu i Srbiju te „srednjim" za preostala četiri partnera (u poređenju s „visokim" u Ukrajini i Republici Moldaviji). Konkretni profil rizika za Bosnu i Hercegovinu je sljedeći:

---

[9] Com(2020) 641 final Komunikacija Komisije Evropskom parlamentu, Vijeću, Evropskom ekonomskom i socijalnom odboru i Odboru regija, Ekonomski i investicijski plan za Zapadni Balkan
[10] C(2021) 8914 final
[11] Com(2022) 528 final

Procjena rizika Energetske zajednice za 2022/23. RAZINA RIZIKA (visok, umjeren, nizak): *Nizak*
Izvori rizika: preopterećenje distribucijske mreže, prekidi snabdijevanja na lokalnoj razini

Ukupno krajnje snabdijevanje energijom prema izvoru (približno 307 000 TJ): 52 % ugalj, 22 % naftnih derivata, 16 % biogoriva i otpada, 7 % hidro, 3 % plina.
- uvoz: 47 059 TJ ugalj, 29 086 TJ sirova nafta/plin, 10 170 TJ električna energija, 6 942 TJ prirodni plin, 58 155 naftnih derivata.
- izvoz: 14 714 TJ ugalj, 23 634 TJ struja, 293 TJ naftnih derivata.

Plan:
- 3 % ukupnog snabdijevanja energentima. 0,25 milijardi kubičnih metara godišnje (100 % ruskog porijekla dolazi preko jedne konekcije sa Srbijom) Planovi su proširiti plinovod Balkanski tok na Bosnu i Hercegovinu *(/entitet Republika Srpska)* što ukazuje na to da bi plinovod trebao biti dovršen za pet godina. Plinovod u Bosni i Hercegovini (nova istočna interkonekcija) ide od Bijeljine do Banja Luke i Novog Grada preko entiteta Republike Srpske i Brčko distrikta. Za provedbu plana potrebna je podrška na razini Bosne i Hercegovine.
- glavni dobavljač, Energoinvest, dogovorio je s Gazpromom dovoljne količine plina do 1.1.2023.
- u slučaju zaustavljanja uvoza plina, grijanje u domaćinstvima bilo bi ozbiljno ugroženo, ali bi se moglo prijeći na električnu energiju koja je dostupna.
- rezerve mazuta/lož ulja za centralno grijanje mogle bi trajati najviše sedmicu dana.
- drugo alternativno snabdijevanje podrazumijevalo bi nabavku plina od najvjerojatnije Mađarske, s tim da cjenovna pristupačnost predstavlja velik izazov.

Električna energija:
kombinacija proizvodnje električne energije: 62 % ugalj, 36 % hidroenergije
- Bosna i Hercegovina izvozi električnu energiju (neto izvoz u H1 2022. ~ 2,027 GWh) i nastavit će izvoziti ove zime;
- Za sljedeću zimu ne očekuju se nikakvi problemi sa sigurnošću snabdijevanja električnom energijom;
- Elektroprivrede Bosne i Hercegovine koje izvoze električnu energiju ostvaruju značajnu dobit.

Prioritetni projekti EIP-a: Jonsko-jadranski plinovod i južna interkonekcija s Hrvatskom

Najznačajniji problem u regionu kratkoročno odnosi se na cijene uvezene električne energije. Partneri sa Zapadnog Balkana, s izuzetkom Bosne i Hercegovine, sistemski su neto uvoznici električne energije. Potrebe za uvozom u 2022. dodatno su pogoršane zbog nižih izlaznih količina hidroelektrana uslijed suše.

Cijene električne energije kod svih partnera sa Zapadnog Balkana, posebno za domaće korisnike, centralno su regulisane i ostale su ispod cijene proizvodnje/uvoza, kao i ispod cijene na Evropskom tržištu (između 22 do 41 % prosjeka EU-a). Time se vrši dodatni pritisak na budžete partnera kako bi se ublažili finansijski gubici pružatelja usluga.

Partneri vide povećanje cijena električne energije na tržišnu razinu kao destabilizaciju socijalnih prilika, nepristupačno većini stambenih potrošača, pa čak i faktora koji dovodi do likvidacije komercijalnih korisnika.

Rekordno visoka povećanja cijena energenata krajem 2021. i početkom 2022. godine predstavljala su snažan udar na kupovnu moć potrošača. Ta su povećanja uslijedila nakon značajnog pada cijena energije početkom pandemije bolesti COVID-19. Iako je početno povećanje cijena energenata uglavnom potaknuto ponovnom potražnjom za energentima nakon ublažavanja mjera ograničenja kretanja zbog bolesti COVID-19 nakon prvog vala pandemije, na naknadno poskupljenje cijena tokom 2021. godine značajno su utjecali i problemi na strani ponude. Ovakva dešavanja su dalje pogoršana početkom 2022. godine sa ruskom agresijom na Ukrajinu. Povećanje evropskih cijena plina od ljeta 2021. bilo je posebno izraženo, što je odraz kombinacije faktora ponude i potražnje zbog kojih su evropske zalihe plina prije zimske sezone ostale na istorijski niskoj

razini, a tržište plina osjetljivo na neizvjesnost ponude i potražnje, između ostalog zbog sve većih geopolitičkih napetosti. [12]

Kao što je predviđeno u Zelenoj agendi za Zapadni Balkan, energetska efikasnost, kao preduslov za postizanje dekarbonizacije uz najniže moguće troškove, mora se uvrstiti u buduće odluke o politikama i ulaganjima u području energetike. Pripremom i podnošenjem nacionalnih energetskih i klimatskih planova i ciljeva pokazat će se predanost rješavanju tog pitanja, usmjeravajući se na sektore s najvećim potencijalom ušteda energije. Osim toga, obnovljivi izvori energije već čine znatan udio u mješavini električne energije u nekim privredama regiona. Uvođenje modernih tehnologija mora biti popraćeno boljim investicionim okruženjem.

Kad je riječ o obnovljivim izvorima energije i mjerama energetske efikasnosti, potrebne su dalje reforme. Obnovljivi izvori energije i energetska efikasnost dva su od pet glavnih elemenata nacrta energetskog i klimatskog plana zemlje (*skr.* NECP). Od ključne je važnosti ostvariti ciljeve utvrđene u strateškim dokumentima.

Nedosljednost u energetskoj statistici predstavlja značajan problem kako u praćenju realizacije ciljeva energetske efikasnosti i obnovljivih izvora energije tako i u utvrđivanju budućih ciljeva u Bosni i Hercegovini. Postojeći ciljevi energetske efikasnosti i obnovljivih izvora energije te cjeloviti plan njihove realizacije definisani su na temelju prethodnih statističkih podataka, a praćenje provedbe provodi se prema podacima iz ažuriranih statističkih podataka. To dovodi do nedosljednosti, što dalje vodi do poteškoća u tačnom praćenju razine provedbe obaveza zemlje u ovim oblastima. Potrebno je dodatno poboljšati kvalitetu energetskih podataka kako bi se osigurala pouzdana, tačna i kompozitna energetska statistika.

Proces energetske tranzicije u Bosni i Hercegovini je vertikalno i horizontalno decentralizovan, tako da je raspodjela odgovornosti između ministarstava na razini Bosne i Hercegovine i entitetskoj/kantonalnoj razini sljedeća: (i) Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine odgovorno je za koordinaciju, praćenje i izvještavanje; (ii) Ministarstvo energetike, rudarstva i industrije Federacije i Ministarstvo energetike i rudarstva Republike Srpske odgovorni su za obnovljive izvore energije i tržište električne energije i plina; (iii) politika smanjenja emisija stakleničkih plinova u nadležnosti je Ministarstva okoliša i turizma Federacije i Ministarstva za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju Republike Srpske, dok su ministarstva socijalne politike u oba entiteta zadužena za brigu o ranjivoj kategoriji stanovništva, koja djelomično uključuje energetski ranjive grupe stanovništva. Kada se energetsko siromaštvo pozicionira kao društveni problem, u nadležnosti je Ministarstva rada i socijalne politike Federacije i Ministarstva zdravlja i socijalne zaštite u Republici Srpskoj, ali kada je povezano s energetskom tranzicijom, u nadležnosti je i druga dva ministarstva, odnosno Ministarstvo energetike, rudarstva i industrije Federacije i Ministarstva energetike i rudarstva Republike Srpske. Fond za zaštitu okoliša Federacije i Fond za zaštitu životne sredine i energetsku efikasnost Republike Srpske dodjeljuju bespovratna sredstva fizičkim i pravnim licima.

2.3. Naučene lekcije

Nedavne inicijative u oblasti energetske efikasnosti i shema raspodjele (66 % za Federaciju, 33 % za Republiku Srpsku i 1 % za Brčko distrikt) poslužile bi za informisanje entiteta o mogućim internim aranžmanima u provedbi energetskih mjera podržanih ovom mjerom. Takve inicijative koje je vrijedno spomenuti zbog njihova uspješnog obuhvata i privlačnosti građanima uključuju program turističkih vaučera i inicijative za energetsku efikasnost za privatne objekte te mikro i mala i srednja preduzeća. Lekcije iz prošlih

[12] https://www.ecb.europa.eu/pub/economic bilten/članci/2022/html/ecb.ebart202204_01 ~ 7b32d31b29.hr

programa energetske efikasnosti upućuju na to da je potrebno najmanje 50 % bespovratnih sredstava kako bi ulaganja postala privlačna.

Što se tiče načina provedbe, ovo je po prvi puta da se u Bosni i Hercegovini primjenjuje modalitet budžetske podrške, stoga nema iskustava šta bi najbolje odgovaralo domaćem kontekstu, posebno u ovoj vrsti intervencije usmjerene na kratkoročne potrebe i podršku dugoročnom okviru za energetsku otpornost. Međutim, ubrzana evaluacija u kontekstu pandemije COVID-19[13] u kojoj su ocjenjivani i relevantnost i učinkovitost ugovora o budžetskoj podršci u odgovoru na krizu, posebno u formatu ugovora o izgradnji države i otpornosti, zaključena je sa sljedećim preporukama koje bi se mogle upotrijebiti za dijalog o politikama i izradu u okviru ove intervencije:

- Kako bi se maksimalno iskoristio dijalog o politikama kao sredstvo za informisanje i praćenje provedbe planova za odgovor na krizu partnerskih zemalja.
- Nastaviti podržavati srednjoročne i dugoročne fiskalne reforme i reforme javnih rashoda usmjerene na povećanje mobilizacije domaćih prihoda te promocija održivosti duga tokom odgovora na krizu i nakon krize.
- Podržavati partnerske zemlje u razvoju njihovih kapaciteta za vertikalno i horizontalno širenje sistema socijalne zaštite u partnerskim zemljama EU-a kako bi se povećala pripravnost i otpornost na krize.
- Dalja saradnja s partnerskim vlastima kako bi bile otvorenije i odgovornije u svojem sadašnjem i budućem odgovoru na krizu i izdvajanjima za krizne situacije

2.4. Dodatna područja procjene

2.4.1. Javne politike

Strateški okvir

Energetska strategija Bosne i Hercegovine usvojena je u avgustu 2018. godine, a sadržana je u Okvirnoj energetskoj strategiji do 2035. godine. Njena je provedba u toku. Okvirna energetska strategija do 2035. godine pruža strateške smjernice za učinkovito korištenje resursa kako bi se osiguralo sigurno i cjenovno pristupačno snabdijevanje energijom i energetska efikasnost. Bosna i Hercegovina neće izraditi plan za provedbu Okvirne energetske strategije, već je započela s izradom Energetskog i klimatskog plana Bosne i Hercegovine do 2030. godine (NECP). Očekuje se da će se konačni nacrt NECP-a, kojim će se zamijeniti Energetska strategija Bosne i Hercegovine, akcijski plan za energiju iz obnovljivih izvora i akcijski plan za energetsku efikasnost, izraditi krajem 2022. godine, a usvojiti najkasnije 2024. godine. U NECP-u će se definisati ciljevi energetske efikasnosti, obnovljivih izvora energije i smanjenja emisija stakleničkih plinova do 2030., kao i politike i mjere potrebne za njihovo postizanje. Strategija rekonstrukcije objekata (*engl.* BRS) za Bosnu i Hercegovinu do 2050. godine je u završnoj fazi izrade i profitirat će od predložene akcije i Plana smanjenja emisija Bosne i Hercegovine (NERP) za razdoblje 2018. do 2027., koji se primjenjuje od svog usvajanja na razini cijele zemlje 2015. godine.

Sigurnost snabdijevanja

Mjere za poboljšanje sigurnosti snabdijevanja električnom energijom treba preusmjeriti s uglja na obnovljive izvore energije. Bosna i Hercegovina je predana i postepenom ukidanju subvencija za ugalj, usklađivanju sa sistemom EU-a za trgovanje emisijama (ETS) i uvođenju drugih instrumenata za određivanje cijena ugljika radi promocije dekarbonizacije, što će biti posebno zahtjevno za zemlju u kojoj proizvodnja energije i industrija u velikoj mjeri ovise o fosilnim gorivima. Što se tiče sigurnosti snabdijevanja prirodnim plinom,

[13] Brza procjena inicijalnog odgovora EU-a na krizu uzrokovanu bolešću COVID-19 u partnerskim zemljama i regijama (2022.), dostupna na https://international-partnerships.ec.europa.eu/policies/monitoring-and-evaluation/strategic-evaluation-reports/fast-track-assessment-eu-initial-response-covid-19-crisis-partner-countries-and-regions-2020_en

zemlja je u potpunosti ovisna o jednom izvoru, što Bosnu i Hercegovinu čini ranjivom u slučaju poremećaja. Oba entiteta imaju dugoročan ugovor s Gazpromom. Osim dotoka prirodnog plina putem turskog toka, potpisan je i ugovor o jedinstvenoj interkonekciji između Srbije i Bosne i Hercegovine, u skladu s pravnom stečevinom EU-a. Federacija bi trebala ubrzati pripremu glavnog projekta, izdavanje dozvola i donošenje zakona o projektu Južne interkonekcije koji će doprinijeti snažnijoj integraciji na evropsko tržište plina i povećanju sigurnosti snabdijevanja. Nije ostvaren napredak u usklađivanju zakonodavstva o obaveznim zalihama nafte i naftnim derivatima. Snažno se potiče Bosna i Hercegovina da razvije potrebno zakonodavstvo, uspostavi tijelo na razini Bosne i Hercegovine za obavezne zalihe nafte i osigura usklađivanje zakonodavstva na razini entiteta, u skladu sa zahtjevima pravne stečevine EU-a.

Energetska efikasnost

U Bosni i Hercegovini sektor energetske efikasnosti je u nadležnosti entiteta i Brčko distrikta. U entitetima Federacije i Republike Srpske nadležnost za energetsku efikasnost dijele ministarstva odgovorna za energetiku i ministarstva odgovorna za prostorno planiranje, a u Brčko distriktu je to na razini Vlade. Osim toga, oba entiteta imaju oformljene fondove za zaštitu okoliša i to Fond za zaštitu okoliša u Federaciji i Fond za zaštitu životne sredine i energetsku efikasnost u Republici Srpskoj, odgovorne za provedbu politika energetske efikasnosti, zakonodavstva i finansijskih programa. Osim subvencija, Fondovi prikupljaju sredstva kroz poreze za zaštitu okoliša i naknade od privatnog sektora, s tim da je prikupljeni iznos nedovoljan za značajnija ulaganja u energetsku efikasnost. Postojeći mehanizam finansiranja usmjeravan kroz dva entitetska fonda (Fond za zaštitu okoliša Federacije i Fond za zaštitu životne sredine i energetsku efikasnost Republike Srpske) uključuje sufinansiranje projekata energetske efikasnosti zajedno s korisnicima kroz dodjelu bespovratnih sredstava i zajmova. Većina provedenih projekata energetske efikasnosti provodi se u saradnji s međunarodnim organizacijama, što uključuje udruživanje bespovratnih sredstava međunarodnih organizacija s bespovratnim sredstvima iz fondova i doprinosom korisnika te se ta praksa pokazala iznimno učinkovitom.

Energetsko siromaštvo

Energetsko siromaštvo spominje se u direktivi/uredbi u oblasti električne energije kroz koncept ugroženih potrošača. U suštini, cilj svih navedenih propisa, kao i UN-ovih Ciljeva održivog razvoja, jeste istaknuti i omogućiti svim kategorijama stanovništva korištenje energije koja je nužna za kvalitetan život. Potpisivanjem Deklaracije iz Sofije i prihvaćanjem Zelene agende za Zapadni Balkan, Bosna i Hercegovina se obavezala provesti konkretne mjere predviđene Evropskim zelenim planom, a koje uključuju i pitanje energetskog siromaštva.[14]

Posljednjih godina ostvareno je određeno poboljšanje u sveukupnom usklađivanju zakonodavstva s pravnom stečevinom EU-a u Bosni i Hercegovini i njenim entitetima. Međutim, pojmovi kao što su energetski ranjivi potrošači i energetski zaštićeni potrošači upotrebljavaju se naizmjenično u dokumentima i razlikuju se po svom značenju u različitim entitetima, što bi moglo otežati provedbu potrebnih mjera. Na razini Bosne i Hercegovine energetsko siromaštvo i energetska ranjivost prepoznati su u Energetskoj strategiji do 2035. godine, međutim, i dalje su potrebna dalja poboljšanja i direktniji pristup u pogledu zakonskih i podzakonskih akata.[15]

Postignut je određeni napredak u pogledu zaštite ranjivih potrošača energije u najnovijim verzijama zakonodavstva, kao i u Zakonu Republike Srpske o električnoj energiji iz 2020., Zakonu o električnoj energiji

---

[14] https://reset.ba/wp-content/uploads/2022/05/Suzbijanje-energetskog-siromastva-u-Bosni-i-Hercegovini-%E2%80%93-prvi-korak-energetske-tranzicije.pdf

[15] Studija o rješavanju problema energetskog siromaštva u ugovornim strankama Energetske zajednice, DOOR, EIHP 2021.

Brčko distrikta iz 2020. godine i Zakonu Federacije Bosne i Hercegovine o električnoj energiji iz 2014. godine. Međutim, u svim slučajevima tek treba utvrditi relevantne podzakonske akte, programe i uredbe.

Nema informacija o broju Roma koji žive ispod granice siromaštva. Međutim, opće informacije upućuju na to da su najranjivije kategorije osobe iznad 65 godina, u najsiromašnijoj kategoriji su domaćinstva s više od dvoje djece, mladi u dobi od 15 do 25 godina bez formalnog obrazovanja, osobe s invaliditetom, raseljeni i Romi. Romska etnička manjina tradicionalno se suočava sa socijalnom isključenošću na temelju rasne diskriminacije, kao što je ograničen pristup obrazovanju, zdravstvenim uslugama i mogućnostima prihoda, što većinu Roma direktno stavlja u identificiranih 170.619 siromašnih domaćinstava.

Nacrt NECP-a u pripremi, a koji još nije usvojen, tek generalno uključuje energetsko siromaštvo i utvrđuje ciljeve u ovoj oblasti. Usvajanjem dokumenta na razini Bosne i Hercegovine stvorili bi se uslovi za utvrđivanje politika energetskog siromaštva na svim razinama vlasti u Bosni i Hercegovini.

Što se tiče socijalne politike u Bosni i Hercegovini, u skladu sa ustavom, nadležnost Bosne i Hercegovine ograničena je na koordinacijsku ulogu te predstavljanje i obaveze zemlje na međunarodnoj razini, dok je provedba politika u nadležnosti entiteta Republike Srpske i lokalne razine, entiteta Federacije, odnosno entiteta, kantona i općina te nadležnost Brčko distrikta. Oba entiteta i Brčko distrikt usvojili su različite razvojne strategije ili sektorske energetske strategije u kojima prepoznaju postojanje energetskog siromaštva i predviđaju različite mjere za zaštitu ranjivih kategorija. Ministarstva zadužena za socijalnu politiku i zapošljavanje uspostavljena su na entitetskoj i kantonalnoj razini te Brčko distriktu. Unatoč visokoj stopi siromaštva i socijalnim izazovima povezanima sa siromaštvom, sistem socijalne zaštite je nedovoljno razvijen, dok je efikasnost socijalnih davanja ograničena. U gotovo svim jedinicama lokalne samouprave širom zemlje postoje centri socijalne zaštite, odgovorni za provedbu socijalnih politika i socijalnih naknada.

U Federaciji, Brčko distriktu i Kantonu Sarajevo na snazi su mjere za određene socijalno ranjive kategorije. Federacija je 2011. godine donijela Odluku o provedbi mjera za smanjenje troškova električne energije u domaćinstvima i poticanju mjera energetske efikasnosti. Ta je mjera na snazi od 2011. i još je važeća. Ovom Odlukom potrošači koji ispunjavaju uslove za podršku su penzioneri s najnižom penzijom i korisnici trajne finansijske pomoći. Kanton Sarajevo ima mjere za zaštitu ugroženih potrošača od 2014. godine. Primjenjuje se nekoliko različitih kriterija, npr. u Brčko distriktu, Vlada na godišnjoj osnovi usvaja Program finansijske podrške socijalno ugroženim potrošačima (penzionerima i osobama u stanju socijalne potrebe) za plaćanje komunalnih računa.

Subvencioniranje i održavanje cjenovno pristupačnih tarifa za domaćinstva i MSP-ove trebalo bi stoga smatrati privremenom mjerom za rješavanje efekata energetske krize koje ne stoje na putu provedbi tekućih reformi u energetskom sektoru, posebno onih usmjerenih na deregulaciju tržišta.

U zaključku, politike su dovoljno relevantne i vjerodostojne da bi se ciljevi ugovora o budžetskoj podršci u velikoj mjeri ostvarili. Stoga Komisija može podržati politike sa predloženim ugovorom o budžetskoj podršci.

2.4.2. Makroekonomske politike[16]

Unatoč teškim političkim prilikama i stanju u zdravstvu, u 2021. godini dolazi do snažnog oporavka aktivnosti. Procjenjuje se da se realni BDP u 2021. oporavio za 7,5 %, što odražava približnu domaću potrošnju i veći izvoz u EU. Ekonomska aktivnost se vratila ili premašila razine prije pandemije. Naime, industrijska proizvodnja i izvoz od sredine 2021. su premašili razine prije pandemije, dok se zaposlenost vratila na razinu

[16] Na temelju izvještaja MMF-a u skladu s članom IV. i Globalnih ekonomskih izgleda za oktobar 2022. Neki podaci također iz www.bhas.gov.ba od 25. oktobra 2022.

prije pandemije krajem godine. Snažan izvoz, zajedno s većim doznakama koje su više nego neutralizirale oporavak uvoza, doprinijele su smanjenju deficita tekućeg računa na 2,1 % BDP-a u 2021. godini. Službene devizne rezerve su iznad praga minimalne adekvatnosti rezervi. Aranžman sa valutnim odborom i dalje pruža vjerodostojnu osnovu i pomaže u osiguravanju makroekonomske i finansijske stabilnosti održavanjem povjerenja javnosti u valutu.

Nakon jednogodišnje deflacije ukupna inflacija je porasla, potaknuta ubrzanjem cijena hrane i prevoza. Mjesečna inflacija dosegla je 10,2 posto u martu 2022. i nastavila se u avgustu na 16,8 % godišnje. Temeljna inflacija, iako je znatno niža od ukupne, također je porasla. Nagli porast cijena potaknut je višim globalnim cijenama sirovina i goriva, što je praćeno ranijim pritiscima od rasta potražnje i suše. Neto plate stalno rastu, u skladu s dugoročnim rastom produktivnosti rada.

Fiskalna pozicija okrenula se suficitu od 0,8 % BDP-a u 2021. iz deficita od 4,7 % u 2020. godini, što je najvećim dijelom odraz rekordno visokih prihoda od indirektnih poreza, koji su porasli za 16,7 posto u odnosu na 2020., uslijed oporavka potrošnje i viših cijena, kao i niže domaće kapitalne potrošnje. Tekući rashodi neznatno su porasli, uglavnom zbog većih rashoda za robu i usluge, plate u javnom sektoru i socijalna davanja (penzije), dok se potrošnja povezana s pandemijom smanjila. Vanjsko finansiranje u 2021. je bilo dovoljno, pri čemu su dodijeljena sredstva iz SDR-a (306 miliona eura) i prva tranša makrofinansijske pomoći EU-a (125 miliona eura) pored izdavanja euroobaveznica Republike Srpske u aprilu (300 miliona eura). Tijela su dio tog finansiranja iskoristila za rashode povezane s pandemijom i transfere na niže razine vlasti u skladu sa svojim revidiranim planovima potrošnje za 2021. godinu.

Očekuje se da će fiskalni suficit od 0,7 % BDP-a u 2021. neznatno pasti na 0,5 % u 2022. i varirati oko 1 do 1,2 % u srednjoročnom razdoblju. U 2022. godini dominirali su veći rashodi potaknuti povećanjem rashoda za plate u javnom sektoru (11,7 %) i potrošnjom na robu i usluge te socijalne naknade, dok je kapitalna potrošnja ostala slaba. Očekuje se da će se fiskalna konsolidacija nastaviti 2023., iako različitom dinamikom za dva entiteta. Očekivani srednjoročni viškovi prvenstveno bi trebali biti rezultat veće porezne discipline u vanjskim godinama, dok bi potrošnja trebala ostati ograničena.

Procjenjuje se da je javni dug 2021. dosegnuo najvišu razinu od 36,7 %, a predviđa se da će se vratiti na razine ispod 35 % BDP-a. Analiza održivosti duga Međunarodnog monetarnog fonda (MMF) ukazuje na to da je državni dug Bosne i Hercegovine i dalje nizak i održiv. Republika Srpska ima nepovoljniji finansijski položaj u odnosu na Federaciju, s većim akumuliranim dugom i većim pritiskom kratkoročnog refinansiranja. Očekuje se da će potrebna vanjska finansijska sredstva za Bosnu i Hercegovinu uglavnom pristići od međunarodnih finansijskih institucija, što će omogućiti povoljnu kamatnu stopu i dužu dospjelost.

Potaknuta vanjskom potražnjom i domaćom potrošnjom, ekonomska aktivnost je ostvarila dobre rezultate u prvoj polovini 2022., a Centralna banka Bosne i Hercegovine (CBBH) procijenila je rast BDP-a za prvu polovinu godine na 4,8 %. Usporavanje se očekuje u drugoj polovini jer će se smanjiti vanjska potražnja, prvenstveno u EU. Stoga se očekuje da će rast realnog BDP-a za 2022. iznositi između 3 i 4 %. Srednjoročni izgledi ovisit će o vanjskoj potražnji i domaćim reformama.

Predviđa se da će se deficit tekućeg računa u 2022. povećati na 4,3 % BDP-a zbog skromnijeg izvoza i većeg troška uvoza na temelju cijena, a zatim će se u srednjoročnom razdoblju stabilizirati na prosječno oko 3,5 %. Inflacija je ostala visoka i 2022. godine. Rast ukupne inflacije znatno se povećao u drugoj polovini ove godine. Očekuje se da će 2023. doći do postepenog ublažavanja inflacijskih pritisaka u skladu s predviđenim usporavanjem globalnih cijena hrane i energije te ublažavanjem ograničenja snabdijevanja te gornjim granicama domaćih cijena električne energije. Predviđa se da će prosječna dvanaestomjesečna inflacija indeksa potrošačkih cijena (CPI) u 2022. znatno nadmašiti deset posto te se smanjiti na oko 4,5 % u 2023., 3,5 % u 2024. i postepeno se smanjivati prema 2 % u srednjoročnom razdoblju, u skladu s predviđenom inflacijom u europodručju.

Kad je riječ o monetarnoj i finansijskoj politici, bankarski sektor uspješno je prebrodio krizu uzrokovanu bolešću COVID-19. Tijela su provela različite mjere za osiguravanje likvidnosti i održavanje aktivnosti kreditiranja. Neprihodonosni krediti i dalje su se smanjivali, dosegnuvši 5,2 % u drugom tromjesečju 2022. godine. Nadležna tijela trebala bi ukloniti nedostatke u finansijskoj sigurnosnoj mreži osnivanjem jedinstvenog sanacijskog fonda koji može olakšati restrukturiranje banaka i iznimno osigurati likvidnost te dovršiti okvir za sanaciju neprihodonosnih kredita.

U martu 2022. godine, MMF je završio konsultacije u vezi člana IV. iz 2022. i postigao dogovor na tehničkoj razini s Bosnom i Hercegovinom o prioritetnim područjima koja treba rješavati u okviru potencijalnog novog aranžmana, o čemu bi se detaljno raspravljalo nakon formiranja novih vlasti na svim razinama nakon Općih izbora u oktobru 2022. godine.

Prepoznato je da je oporavak ekonomske aktivnosti doprinio ponovnoj uspostavi fiskalne ravnoteže. U budućnosti bi fiskalna politika trebala ublažiti utjecaj visokih cijena hrane i goriva na najranjivije i zadržati rezerve s obzirom na neizvjesne izglede. Nadležna tijela trebala bi nastojati pružiti privremenu, ciljanu pomoć ranjivim domaćinstvima. Istovremeno, nadležna tijela bi trebala nastojati poboljšati mrežu socijalne sigurnosti kako bi bila bolje pripremljena za buduće udare. Raspoloživi fiskalni prostor trebao bi se iskoristiti za povećanje javnih ulaganja, po mogućnosti jeftinim, dugoročnim finansiranjem međunarodnih finansijskih institucija.

U zaključku, nadležna tijela provode makroekonomske politike usmjerenu na stabilnost i time je zadovoljen kriterij prihvatljivosti.

2.4.3. Upravljanje javnim finansijama

Uz podršku programa tehničke pomoći MMF-a koji finansira EU, Bosna i Hercegovina je u januaru 2021. izradila drugu Strategiju za upravljanje javnim finansijama (PFM) za razinu institucija Bosne i Hercegovine za razdoblje 2021. do 2025. godine, koja je prethodno obuhvatala razdoblje 2017. do 2021. Sve razine upravljanja dogovorile su se o sveobuhvatnoj strategiji upravljanja javnim finansijama (cjelodržavnoj) za razdoblje 2021. do 2025., koja je usvojena 28. jula 2022 godine, što ukazuje na **visoku razinu usaglašenosti** o pitanjima koja treba rješavati u području upravljanja javnim finansijama.

Još jedan pokazatelj visokog stepena sinhronizacije u naporima u ovoj oblasti je **gotovo identična struktura** PFM strategija na svim razinama vlasti (institucije Bosne i Hercegovine, Federacije, Republike Srpske i Brčko distrikta) i vrlo slične mjere i aktivnosti, dok se kalendari i rokovi za te aktivnosti ipak razlikuju.

Što se tiče sistema upravljanja, ministarstva finansija (i Direkcija za finansije Brčka distrikta) su glavne tačke za koordinaciju reformi upravljanja javnim finansijama. Godišnji izvještaji relevantnim vlastima se sačinjavaju i razmatraju dva puta godišnje, kako bi se osiguralo političko praćenje planova reformi.

Strategija upravljanja javnim finansijama adekvatno je uvrštena u strateški okvir politika. Strategijom su obuhvaćene mjere i aktivnosti iz prethodnog razdoblja, a njezinu provedbu vodi međuresorna radna grupa, odnosno ista grupa koja je izradila strategiju. Istovremeno su određene reforme po prvi puta uvrštene u strateške dokumente te **objedinjuju ključne reformske mjere i aktivnosti** koje planira Vijeće ministara i institucije putem strategija za razvoj posebnih podsistema upravljanja javnim finansijama:

- Strategija za razvoj sistema interne finansijske kontrole u institucijama Bosne i Hercegovine (usvojena u junu 2020.),
- Strategija razvoja javnih nabavki za razdoblje 2021. do 2025. (u toku),
- Strateški plan razvoja Ureda za reviziju institucija Bosne i Hercegovine za razdoblje 2021. do 2025. (u toku),
- pored toga, Strategija razvoja statistike za Bosnu i Hercegovinu – Agenda 2030. (u toku) i

- Strategija za borbu protiv korupcije 2020. do 2024. (u toku) bit će važna i relevantna za upravljanje javnim finansijama.

Osim toga, sve razine vlasti u Bosni i Hercegovini usmjerene su na **reformu budžetskog procesa** koja se temelji na jačanju programskog budžetiranja i njegovom unapređenju te većoj povezanosti sa **srednjoročnim planiranjem budžeta i strateškim planiranjem**. Navedeno se odražava i u pojedinačnim strategijama upravljanja javnim finansijama na svim razinama vlasti u Bosni i Hercegovini, kao i u sveobuhvatnoj (cjelodržavnoj) strategiji upravljanja javnim finansijama. Sve razine vlasti pripremile su i nacrt prijedloga za izmjenu zakonskih i podzakonskih akata kako bi se omogućile reforme.

Federacija je već usvojila novi Zakon o budžetu na temelju provedbe **programskog budžetiranja** u svim fazama (priprema, izvršenje i praćenje budžeta). Ostale tri administrativne razine još uvijek pripremaju propis.

Svjetska banka provela je procjenu javnih rashoda i finansijske odgovornosti **(PEFA) 2013.** i objavila istu 2014. godine. Iako je riječ o procjeni od prije gotovo deset godina, njeni širi nalazi i dalje su primjenjivi. Procjena pruža rezultate i analize utemeljene na dokazima za Bosnu i Hercegovinu, Federaciju, Republiku Srpsku i institucije Brčko distrikta tokom ciklusa upravljanja javnim finansijama. Za razinu institucija Bosne i Hercegovine, koja je najrelevantnija za budžetsku podršku, ocjene su od A do D, pri čemu je prosječna vrijednost po 28 indiktora C+. Konkretno, **realizacija rashoda** ocijenjena je sa C, **realizacija prihoda** dobila je najvišu ocjenu A, izvještavanje, dostupnost informacija i transparentnost ocijenjeni su sa B, dok su kontrole ocijenjene sa C+. Nova procjena PEFA-e koju finansira EU pokrenuta je u julu 2022. godine, ali njeni zaključci još nisu dostupni.

Mobilizacija domaćih prihoda snažna je značajka u sistemu upravljanja javnim finansijama Bosne i Hercegovine. To potvrđuje i činjenica da je, na primjer, prosjek EU-a u smislu stope naplate indirektnog poreza u 2020. iznosio 13,4 % BDP-a, dok je u Bosni i Hercegovini za istu godinu iznosio 19,2 % BDP-a, što je vrlo uvjerljiv argument u prilog kvalitetnom radu Uprave za indirektno oporezivanje Bosne i Hercegovine u izvršavanju svojih zadaća upravljanja PDV-om, carinama i akcizama u Bosni i Hercegovini.

Integracija **rodno osjetljivog budžetiranja** (*engl.* GRB) u Bosni i Hercegovini započela je sredinom 2000-ih s ranim naporima rodnih institucionalnih mehanizama, međunarodnih i nevladinih organizacija te je bila usko povezana s reformom javnih finansija. Koristeći se procesom budžetske reforme kao instrumentom za promociju rodne ravnopravnosti, GRB je pokrenut kao dio redovne prakse planiranja i raspodjele budžeta te je stoga uvršten i korišten kao alat za analizu i kontrolu. Tokom godina sve administrativne razine radile su na GRB-u te je u tom pogledu provedeno nekoliko projekata za povećanje kapaciteta državnih službenika. U Zakonu Bosne i Hercegovine o ravnopravnosti spolova i Akcijskom planu Bosne i Hercegovine za rodnu ravnopravnost za razdoblje 2018. do 2022. GRB se navodi kao ključni princip kojim se isti uvrštava u zakonodavni i okvir politika u zemlji.

U zaključku, strategija reforme upravljanja javnim finansijama dovoljno je relevantna i vjerodostojna, između ostalog u pogledu mobilizacije domaćih prihoda, te je time zadovoljen kriterij prihvatljivosti.

2.4.4. Transparentnost i nadzor budžeta

Kako je izmjereno Istraživanjem o otvorenosti budžeta za 2021. (https://internationalbudget.org/open-budget-survey/country-results/2021/bosnia-and-herzegovina), indeks transparentnosti budžeta je sa 55 u 2012. pao na 33 u 2021. godini. Glavni razlog pada je činjenica da zakonodavne vlasti nisu blagovremeno usvojile budžete institucija Bosne i Hercegovine, te da godišnji izvještaji i sažetak budžeta nisu blagovremeno objavljeni, što su sve posljedice dugogodišnjeg i aktuelnog političkog zastoja na razini Vijeća ministara. Važno je napomenuti da Istraživanje o otvorenosti budžeta ocjenjuje samo uspješnost institucija Bosne i Hercegovine i ne ocjenjuje uspješnost entiteta Republike Srpske i Federacije. Nadalje, sve pojedinačne i sveobuhvatne

strategije upravljanja javnim finansijama postavile su kao cilj poboljšanje svih dimenzija „otvorenosti budžeta" (transparentnost, nadzor, učešće javnosti).

Posljednji PEFA izvještaj datira iz 2013. godine, te se ne može upotrijebiti u analizi zbog zastarjelosti. U izvještaju SIGMA-e za 2021. o upravljanju javnim finansijama „Princip 5. Transparentno izvještavanje o budžetu i nadzor" ocjenjuje se sa 2 (dovoljno).

Izvještaj SIGMA-e ukazuje na velike nedostatke u područjima „Kvaliteta godišnjih izvještaja preduzeća u državnom vlasništvu, vanbudžetskih fondova i lokalne samouprave" i „Postojanje izvještavanja o utvrđenim fiskalnim rizicima". Međutim, „kvaliteta godišnjeg finansijskog izvještaja vlasti" ocijenjena je kao primjerena (3/7).

Općenito govoreći, budžetski podaci javno su dostupni u vezi s izvršenjem budžeta na svim administrativnim razinama. Izvještaji o izvršenju budžeta tokom godine pripremaju se tromjesečno u Brčko distriktu, na razini Bosne i Hercegovine i u Federaciji, s tim da se ne objavljuju. U Republici Srpskoj objavljuju se mjesečni izvještaji. Uz iznimku Republike Srpske, svi godišnji finansijski izvještaji objavljuju se u roku od šest mjeseci od kraja godine.

Nedavno je zabilježen značajniji pokušaj povećanja transparentnosti budžeta objavljivanjem sažetaka budžeta na svim razinama vlasti. Pilot sažetke budžeta 2020. godine objavili su Ministarstvo finansija/financija i trezora, Federacija i Republika Srpska, a strategije upravljanja javnim finansijama predlažu dalje mjere za te pilot projekte.

Svi godišnji finansijski izvještaji podnose se zakonodavnim tijelima na svakoj upravnoj razini, s tim da ne postoji strukturirani sistem povratnih informacija o nadzoru zakonodavnih tijela. U izvještaju SIGMA-e blagovremenost parlamentarne rasprave o izvještaju državnih revizijskih institucija ocijenjena je vrlo dobrom (3/3). Isto je potvrđeno i u Istraživanju o otvorenosti budžeta za 2021. u kojem je za „nadzor vanjske revizije" ostvaren rezultat 95 od 100.

Nakon vanrednih rashoda/budžetske odgovornosti i integriteta povezanih s krizom, vrijedi napomenuti da su i Federacija i Republika Srpska usvojili novo vanredno zakonodavstvo koje je imalo za cilj olakšati entitetskim vladama Federacije i Republike Srpske da se bolje nose s pandemijom bolesti COVID-19. Uspješnost Federacije u ovom dijelu razmatrana je kroz reviziju učinaka intervencija povezanih s bolešću COVID-19 koji je proveo Ured za reviziju institucija u Federaciji Bosne i Hercegovine za razdoblje od marta do decembra 2020. godine, a izvještaj je objavljen u junu 2021. godine[17].

Ključni nalazi revizije učinaka pružaju korisne pouke po pitanju transparentnosti i sveobuhvatnosti izvještavanja kako slijedi:

1. Federalno ministarstvo finansija/financija nije učestvovalo u detaljnom i transparentnom planiranju rashoda potrebnih za hitne intervencije.
2. Tokom razdoblja pripreme hitnog zakona, Federalno ministarstvo finansija/financija nije dostavilo Vladi Federacije procjenu fiskalnog učinka takvog Zakona na federalni budžet.
3. Nisu utvrđeni indikatori učinka za realizaciju mjera iz hitnog zakona, kako bi se osigurali preduslovi za naknadno ocjenjivanje ostvarenih učinaka i jasno odredili rezultati pojedinačnih mjera i Zakona u cjelini.
4. Nezadovoljavajuće izvještavanje u okviru budžetske dokumentacije.

---

[17] Učinkovitost planiranja i provedbe mjera za ublažavanje ekonomskih posljedica pandemije bolesti COVID-19: https://www.vrifbih.ba/wp-content/uploads/2021/06/Efikasnost_planiranja_i_realizacije_mjera_za_ublazavanje_ekonomskih_posljedica_pandemije_COVID-19.pdf

Takva revizija učinaka nije provedena ni za Republiku Srpsku, s tim da je moguće da vrijede iste pouke kao i za Federaciju.

U zaključku, objavljena je odgovarajuća budžetska dokumentacija i zadovoljen je kriterij prihvatljivosti.

3. OPIS AKTIVNOSTI

3.1. Logika intervencije

Mjera se sastoji od Ugovora o izgradnji države i otpornosti u cilju podrške ublažavanju socioekonomskih posljedica energetske krize i utvrđivanju strategije/akcijskog plana za energetsku otpornost u skladu s prelaskom na zelenu energiju sa težištem na energetskoj efikasnosti i energiji iz obnovljivih izvora. Ugovorom o budžetskoj podršci osigurava se doprinos politikama vlasti za smanjenje negativnog učinka energetske krize na građane, osiguravanje pružanja osnovnih usluga, posebno najranjivijim segmentima stanovništva, stambenom sektoru te mikro, malim i srednjim preduzećima (MSME), istovremeno osiguravajući da mjere podrške ne dovode do povećanja potrošnje energije, već su povezane s mjerama energetske efikasnosti, te kako bi se podržao dugoročni socioekonomski oporavak, energetska sigurnost i energetska tranzicija zemlje, nadovezujući se na obaveze koje Bosna i Hercegovina ima u skladu s propisima Energetske zajednice i u skladu s Planom za dekarbonizaciju Energetske zajednice. Pristup EU-a prati i snažan politički dijalog.

Opći ciljevi (efekat) ove mjere sljedeći:

1. Ublažiti neposredne socioekonomske efekte rasta cijena energije i potaknuti održivu privredu na principu niskih emisija ugljika i otpornosti na klimatske promjene

Specifični ciljevi (ishodi) ove mjere za ublažavanje energetske krize su sljedeći:

1. Veći pristup ranjivih domaćinstava mjerama neposrednog ublažavanja energetskog siromaštva
2. Učinkovitije i racionalnije korištenje energetskih resursa u stambenom sektoru
3. Veći pristup pouzdanim, energetskim i resursno efikasnim komercijalnim objektima (usmjereni na mikropreduzeća/MSP-ove)

Rezultati koji će se ostvariti u okviru ove mjere i kojima se doprinosi odgovarajućim specifičnim ciljevima (ishodi) su sljedeći:

Inducirani rezultati;

1. Uspostavljene ciljane mjere za podršku socijalno ugroženom stanovništvu
2. Nastavak postojećih mjera za subvencioniranje računa za električnu energiju/komunalije za siromašne potrošače
3. Usvojeni finansijski poticajni mehanizmi za povećanje ušteda energije i smanjenje emisija stakleničkih plinova u stambenim zgradama
4. Usvojeni finansijski poticajni mehanizmi za povećanje ušteda energije i smanjenje emisija stakleničkih plinova u MMSP-ovima
5. Unaprijeđen okvir politika i regulatorni okvir kako bi se omogućila regionalna integracija i povećana ulaganja u intervencijske sektore te kako bi se privatnim i javnim akterima olakšala provedba investicijskih projekata
6. Postignut napredak u provedbi energetskog akcijskog plana zemlje

Direktni rezultati;

1. Snažnija utemeljenost politika o energetskoj učinkovitosti, energetskoj otpornosti i povezanim mjerama podrške

2. Stvoren fiskalni prostor za preraspodjelu sredstava ranjivim akterima

3.2. Integrisanje

Zaštita okoliša, klimatske promjene i biodiverzitet

Ishodi provjere strateške procjene utjecaja na okoliš (relevantno za budžetsku podršku i intervencije na strateškoj razini).
U provjeri utjecaja na okoliš zaključeno je da nisu potrebne dalje mjere.

Ishodi analize procjene utjecaja na okoliš (relevantno za projekte i/ili posebne intervencije u okviru projekta).
Pregledom procjene utjecaja na okoliš aktivnost je klasificirana kao kategorija C (nije potrebna dalja procjena).

Ishod provjere procjene klimatskih rizika (relevantan za projekte i/ili posebne intervencije u okviru projekta).
U analitičkom pregledu procjene klimatskih rizika zaključeno je da ta mjera nije rizična ili je niska (nije potrebna dalja procjena).

Rodna ravnopravnost i osnaživanje žena i djevojčica

Principi rodne ravnopravnosti i osnaživanja žena su važni ciljevi ove aktivnosti. Svijest o važnosti uključivanja principa rodne ravnopravnosti u planiranje i upravljanje energetskom politikom je na niskoj razini. Ranjive grupe nisu uključene u te procese, nije provedena procjena utjecaja prema spolovima, podaci razvrstani po spolu nisu dostupni. Žene su nedovoljno zastupljene u većini sektora, ali ta je razlika posebno vidljiva u energetskom sektoru, koji se smatra pretežito muškim sektorom. Među ukupnim brojem zaposlenih u energetskom sektoru u BiH je 17 posto žena, dok je samo 6 posto na najvišim rukovodećim položajima. S obzirom na takav mali udio, istražit će se mogućnosti za povećano učešće žena tokom provedbe mjere u vezi s mjerama iz EU GAP-a III i BiH GAP-a, kao i relevantnih prioriteta utvrđenih u Planu provedbe na razini zemlje BiH (CLIP). Konkretno, princip rodne ravnopravnosti će biti uključen u aktivnosti povezane s ciljanom socijalnom podrškom koja se pruža za oba spola u okviru Ekonomskog plana za borbu protiv krize te svaku podršku koja se pruža preduzećima (u vlasništvu oba spola) kao korisnika finansijskih sredstava osiguranih programima kreditnih garancija. Na temelju aktivnosti koje će se provoditi u okviru mjere, ranjivim kategorijama oba spola osigurava se socijalna podrška za suočavanje s negativnim efektima rastućih cijena energije. Projekat će, stoga, imati direktan učinak na oba spola kao krajnje korisnike aktivnosti. Tokom faze provedbe i putem dijaloga o politikama u obzir se uzimaju i rodno specifična pitanja.

Ljudska prava

Aktivnosti u okviru ovog programa primjenjivat će se pristup utemeljen na ljudskim pravima i temeljiti se na principima dobre uprave, jednakosti i inkluzije socijalno ili ekonomski ugroženih ili ranjivih grupa.

Invalidnost

Prema OECD-ovim DAC-a kodovima za osobe s invaliditetom utvrđenima u odjeljku 1.1., ova se mjera označava kao D1, gdje je inkluzija osoba s invaliditetom jedan od važnih ciljeva mjere. Mjerom se predviđa pružanje ciljane socijalne podrške ženama i muškarcima, djevojčicama i dječacima s invaliditetom kako bi se nosili s negativnim posljedicama rasta cijena energije.

Demokratija

Mjerama u okviru ovog programa podržat će se koraci koje poduzimaju vlasti Bosne i Hercegovine u radu na principima javne uprave koja je razvila Evropska komisija u bliskoj saradnji s OECD/SIGMA-om.

Osjetljivost na sukobe, mir i otpornost

Cilj Ugovora je povećati ukupnu otpornost privrede i društva na vanjske udare.

Smanjenje rizika od katastrofa

Cilj Ugovora je povećati ukupnu otpornost privrede i društva na vanjske udare.

3.3. Rizici i pretpostavke

Kategorija	Rizici	Vjerovatnoća (visoka/ srednja/ niska)	Efekat (visok/ srednji / nizak)	Mjere ublažavanja
2,3	Operativni kapacitet vlasti uslijed administrativnog uređenja za provedbu Ugovora o otpornosti i obuhvat najranjivijih grupa društva i poticanje sektora energetske efikasnosti na najučinkovitiji i najblagovremeniji način.	S	V	Pažljivo pratiti provedbu putem dijaloga o politikama Korištenje tehničke pomoći iz drugih instrumenata za podršku brzoj pripremi metodologije, kriterija i sl. za potrebe utvrđivanja korisnika
1,2,3	Održavanje stabilnosti makroekonomskih politika i napredak u provedbi reforme upravljanja javnim finansijama	S	V	Usvojen aranžman sa MMF-om i realizacija prema planiranom
2,3	Nedostatni kapaciteti vlasti za utvrđivanje i provedbu efikasnih kratkoročnih i srednjoročnih mjera odgovora u radu na potrebnim reformama u energetskom sektoru	S	S	Nastaviti dijalog o politikama i tehničku podršku relevantnim organima javne uprave, osiguravati tijesnu koordinaciju s međunarodnim partnerima, poslovnom zajednicom i organizacijama civilnog društva.

3.4. Matrica indikativnog logičkog okvira

Rezultati	Lanac rezultata	Indikatori	Osnovne vrijednosti (vrijednost i godina)	Ciljevi do kraja Ugovora o budžetskoj podršci (vrijednost i godina)	Izvori podataka
Okvirni efekti politika	Ublažavanje neposrednih socioekonomskih efekata rasta cijena energije i poticanje održive privrede temeljene na principima Bosne i Hercegovine s niskim emisijama ugljika i otporne na klimatske promjene.	Godišnja stopa rasta realnog BDP-a po stanovniku (SDG 8.1.1.) Razina energetskog intenziteta primarne energije (SDG 7.3.1)	7,5 % (2021.) 466,71 (2022)	> 2,5 % (2023) < 466,71 (2023.)	BAS – Agencija za statistiku BiH EUROSTAT
Očekivani rezultati politike	**1. Povećan pristup ranjivih domaćinstava mjerama neposrednog ublažavanja energetskog siromaštva** **2. Učinkovitije i racionalnije korištenje**	Udio ranjivih domaćinstava koja imaju koristi od mjera za ublažavanje energetskog siromaštva kako bi se prevazišlo povećanja cijena na računima za struju i grijanje 2022./23.[18]	25 % ugroženih domaćinstva primilo finansijsku podršku za prevazilaženje povećanja cijena na računima za struju i grijanje 2022./23. (2022.)	96 % ranjivih grupa domaćinstva primilo finansijsku podršku za prevazilaženje povećanja cijena na računima za struju i grijanje 2022./23. (2023.)	Izvještaj vlasti o donesenim mjerama u kontekstu Akcijskog plana povodom energetske krize

[18] Na temelju tematskog izvještaja Evropske mreže za socijalnu politiku o siromaštvu unatoč zaposlenju, Bosna i Hercegovina, 2019.

	energetskih resursa u stambenom sektoru **3. Veći pristup pouzdanim, energetski i resursno efikasnim komercijalnim objektima (usmjereni na mikropreduzeća/MSP-ove)** **4. Uspostava zakonodavnog okvira za električnu energiju kojim se omogućuje uvođenje razmjene električne energije i učešće u povezivanju tržišta**	Broj stambenih objekata koje imaju koristi od pristupačnih komercijalnih mjera energetske efikasnosti Broj MMSP- ova koji imaju koristi od pristupačnih komercijalnih mjera energetske efikasnosti Izmjene zakonodavstva na razini Bosne i Hercegovine o električnoj energiji kojima se osigurava pravna osnova za uspostavu organizovanog tržišta električne energije i razdvajanje mrežnih operatora	0 stambenih objekata dobilo bespovratna sredstva (2022.) 0 M/MSP-ova dobilo bespovratna sredstva (2022.) Urađen nacrt izmjena i dopuna, nisu usvojene (2022.)	4000 stambenih objekata dobilo bespovratna sredstva (2023.) 400 M/MSP-ova dobilo bespovratna sredstva (2023.) Usvajanje izmjena i dopuna koje je pripremio Sekretarijat Energetske zajednice (K2 2023.)	
Inducirani rezultati/outputi	Uspostavljene ciljane mjere podrške socijalno ugroženom stanovništvu Nastavak postojećih mjera za subvencioniranje računa za električnu energiju/komunalije za siromašne potrošače Usvojeni finansijski poticajni mehanizmi za	Uspostavljen mehanizam za podršku energetski siromašnim domaćinstvima kako bi se prevazišlo povećanje cijena na računima za struju i grijanje 2022./23. Broj mehanizama za subvencioniranje računa za električnu energiju/komunalije siromašnih domaćinstava.	0 (2022.) 3 (2022.)	1 (2023.) 3 (2023.)	Izvještaj vlasti o donesenim mjerama u kontekstu Akcijskog plana povodom energetske krize

	povećanje uštede energije i smanjenje emisija stakleničkih plinova u stambenim zgradama	Broj mehanizama finansijskih poticaja za povećanje ušteda energije i smanjenje emisija stakleničkih plinova u postojećim stambenim zgradama	0 (2022.)	2 (2023.)	
	Usvojeni finansijski poticajni mehanizmi za povećanje uštede energije i smanjenje emisija stakleničkih plinova u MMSP-ovima	Broj uspostavljenih mehanizama finansijskih poticaja za povećanje ušteda energije i smanjenje emisija stakleničkih plinova u MMSP-ovima	0 (2022.)	2 (2023.)	
	Povećani pristup finansijskim uslugama i proizvodima za energetski siromašna domaćinstva te ulaganja u učinkovitost resursa (stambeni sektor i M/MSP)	Proširen obim izvora finansiranja na sve relevantne ciljne subjekte u eurima	0 (2022.)	70.000.000 (2023)	
	Unaprijeđen okvir politika i regulatorni okvir kako bi se omogućila veća ulaganja u sektore intervencije i olakšala provedba investicijskih projekata privatnim i javnim akterima.	Poduzete mjere iz Akcijskog plana za unapređenje okvira politika i regulatornog okvira	Ograničen napredak (2022.)	Značajan napredak (2023.)	
	Napredak u provedbi Nacionalnog energetskog akcijskog plana	% mjera iz Nacionalnog energetskog akcijskog plana koje su u potpunosti provedene	0 (2022.)	100 (2023.)	

Direktni rezultati/outputi	Osnažena utemeljenost politika o energetskoj efikasnosti, energetskoj otpornosti i povezanim mjerama podrške Fiskalni prostor za preraspodjelu sredstava ranjivim akterima	Novi alati i proizvodi koje vlasti primjenjuju u okviru Nacionalnog energetskog akcijskog plana Obim izvora finansiranja dostupnih vlastima za targetiranje relevantnih subjekata u eurima	Ograničen napredak (2022.) 0 (2022.)	Značajan napredak (2023.) 70.000.000 (2023.)	Izvještaj vlasti o donesenim mjerama u kontekstu Akcijskog plana povodom energetske krize

4. PROVEDBENI ARANŽMANI

4.1. Sporazum o finansiranju

U cilju provedbe mjere, predviđeno je sklapanje Sporazuma o finansiranju s Bosnom i Hercegovinom.

4.2. Indikativno razdoblje provedbe

Indikativno operativno razdoblje provedbe mjere tokom kojeg će se provoditi aktivnosti opisane u odjeljku 3. i provesti odgovarajući ugovori i sporazumi jeste 24 mjeseca od dana stupanja na snagu Sporazuma o finansiranju.

Odgovorni dužnosnik Komisije može produžiti provedbeno razdoblje izmjenom ove Odluke o finansiranju i relevantnih ugovora i sporazuma.

4.3. Provedba komponente budžetske podrške

Programom direktno upravlja Delegacija Evropske unije u Bosni i Hercegovini.

4.3.1. Obrazloženje iznosa dodijeljenih za budžetsku podršku

Iznos dodijeljen za budžetsku podršku iznosi 70.000.000 eura. Nije predviđena dodatna podrška.

Taj iznos temelji se na obavezi Bosne i Hercegovine da dodijeli vlastita budžetska sredstva za ublažavanje socioekonomskih posljedica energetske krize izazvane ruskom agresijom na Ukrajinu. Taj se iznos temelji na sveobuhvatnoj diskusiji s akterima i pripremi akcijskog plana zemlje za rješavanje posljedica energetske krize, posebno za ranjiva domaćinstva te mala i srednja preduzeća.

4.3.2. Kriteriji za isplatu budžetske podrške

a) Uslovi.
Opći uslovi za isplatu svih tranši su sljedeći:

- Zadovoljavajući napredak u provedbi Akcijskog plana zemlje za energetsku krizu kako bi se odgovorilo na posljedice socioekonomskih posljedica energetske krize.
- Održavanje vjerodostojne i relevantne makroekonomske politike usmjerene na stabilnost ili napretka u ponovnoj uspostavi ključnih bilansa.
- Zadovoljavajući napredak u provedbi reformi za poboljšanje upravljanja javnim finansijama, uključujući mobilizaciju domaćih prihoda, te kontinuirana relevantnost i vjerodostojnost programa reformi.
- Zadovoljavajući napredak u pogledu javne dostupnosti dostupnih, blagovremenih, sveobuhvatnih i pouzdanih budžetskih informacija.

b) Temeljne vrijednosti

U slučaju značajnog pogoršanja temeljnih vrijednosti, isplate budžetske podrške se mogu suspendovati, smanjiti ili ukinuti u skladu s relevantnim odredbama sporazuma o finansiranju.

4.3.3. Pojedinosti o budžetskoj podršci

Komponenta budžetske podrške sastoji se od dvije fiksne tranše. Budžetska podrška se osigurava kao direktna neciljana budžetska podrška domaćim budžetima. Kreditiranje konverzije eura u konvertibilnu marku vrši se po odgovarajućem kursu u skladu sa relevantnim odredbama Sporazuma o finansiranju.

4.4. Okvirni budžet

Komponente indikativnog budžeta	Doprinos EU-a (iznos u eurima)
Budžetska podrška – vidi odjeljak 0	70.000.000
Evaluacija – vidi odjeljak 5.2. **Revizija** – vidi odjeljak 5.3.	bit će obuhvaćeno drugom odlukom
Komunikacija i vidljivost – vidjeti odjeljak 6.	bit će obuhvaćeno drugom odlukom
Nepredviđeni događaji	nije primjenjivo
Ukupno	70.000.000

4.5. Ustroj organizacije i odgovornosti

Za predložene aktivnosti u okviru ovog Akcijskog dokumenta ključni institucionalni akteri na svim razinama uprave u Bosni i Hercegovini su:

- **Na razini Bosne i Hercegovine:**
  - Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa (MVTEO) + Jedinica za provedbu projekata Ministarstva (PIU)
  - Ministarstvo finansija/financija i trezora (MFT)

- **Federacija Bosne i Hercegovine:**
  - Ministarstvo energetike, rudarstva i industrije
  - Ministarstvo rada i socijalne politike
  - Fond za zaštitu okoliša

- **Republika Srpska:**
  - Ministarstvo energetike i rudarstva
  - Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju
  - Ministarstvo zdravstva i socijalne zaštite
  - Fond za zaštitu životne sredine i energetsku efikasnost

- **Brčko distrikt Bosne i Hercegovine:**
  - Vlada Brčko distrikta

Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine koordinirat će provedbu svih aktivnosti u saradnji s relevantnim entitetskim ministarstvima i fondovima za zaštitu okoliša. Predviđeno je osnivanje upravljačkog odbora koji bi se sastojao od svih relevantnih aktera uključenih u djelovanje na

početku provedbe aktivnosti. Odražavat će ravnopravno učešće muškaraca i žena u postupcima donošenja odluka povezanih s provedbom aktivnosti.

Ishod 1.

Vijeće ministara Bosne i Hercegovine odgovorno je za donošenje odluka o provedbi aktivnosti. Ministarstvo finansija/financija i trezora Bosne i Hercegovine i Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine odgovorni su za provedbu aktivnosti. U slučaju da se Ishod 1. provede korištenjem energetskih vaučera (poželjni pristup), indikativna provedba aktivnosti je sljedeća:

U slučaju da se Ishod 1. provede korištenjem energetskih vaučera (poželjni pristup), indikativna provedba aktivnosti je sljedeća: Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine također je odgovorno za tendersku proceduru za štampanje energetskih vaučera u okviru Jedinice za provedbu projekta (PIU). Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine uputit će poziv Federalnom ministarstvu rada i socijalne politike i Ministarstvu zdravstva i socijalne zaštite Republike Srpske za dostavu popisa energetski ugroženih potrošača.

Distribuciju energetskih vaučera vode Vlada Federacije, Vlada Republike Srpske i Vlada Brčko distrikta. Energetski vaučeri se distribuiraju putem Ministarstva rada i socijalne politike Federacije, Ministarstva zdravstva i socijalne zaštite Republike Srpske i Vlade Brčko distrikta. Vlade Federacije, Republike Srpske i Brčko distrikta odgovorne su za izvještavanje o provedenim aktivnostima i podnošenje izvještaja Ministarstvu finansija/financija i trezora Bosne i Hercegovine i Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa.

U slučaju da se Ishod 1. provodi prijenosom gotovine ranjivim potrošačima kako bi se prevladalo povećanje cijena, indikativna provedba aktivnosti je sljedeća: Ministarstvo finansija/financija i trezora Bosne i Hercegovine raspodijelit će sredstva Ministarstvu finansija/financija Federacije, Ministarstvu finansija Republike Srpske i Direkciji za finansije Brčko distrikta. Ministarstvo finansija/financija Federacije, Ministarstvo finansija Republike Srpske i Direkcija za finansije Brčko distrikta odgovorni su za prijenos sredstava Ministarstvu rada i socijalne politike Federacije, Ministarstvu zdravstva i socijalne zaštite entiteta Republike Srpske i Vladi Brčko distrikta koje će distribuirati novčane transfere energetski osjetljivim potrošačima. Vlade Federacije, Republike Srpske i Brčko distrikta odgovorne su za izvještavanje o provedenim aktivnostima i podnošenje izvještaja Ministarstvu finansija/financija i trezora Bosne i Hercegovine i Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa.

Ishod 2.

Vijeće ministara Bosne i Hercegovine odgovorno je za donošenje odluka o provedbi aktivnosti. Ministarstvo finansija/financija i trezora Bosne i Hercegovine i Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine odgovorni su za provedbu aktivnosti zajedno s Fondom za zaštitu okoliša Federacije i Fondom za zaštitu životne sredine i energetsku efikasnost Republike Srpske.

Raspodjelu bespovratnih sredstava provodi Fond za zaštitu okoliša Federacije i Fond za zaštitu životne sredine i energetsku efikasnost Republike Srpske.

Fond za zaštitu okoliša Federacije i Fond za zaštitu životne sredine i energetsku efikasnost Republike Srpske odgovorni su za izvještavanje o provedenim aktivnostima i podnošenje izvještaja Ministarstvu finansija/financija i trezora te Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa.

Ishod 3.

Vijeće ministara Bosne i Hercegovine odgovorno je za donošenje odluka o provedbi aktivnosti. Ministarstvo finansija/financija i trezora Bosne i Hercegovine i Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine odgovorni su za provedbu aktivnosti zajedno s Fondom za zaštitu okoliša Federacije i Fondom za zaštitu životne sredine i energetsku efikasnost Republike Srpske.

Raspodjelu bespovratnih sredstava provode Fond za zaštitu okoliša Federacije i Fond za zaštitu životne sredine i energetsku efikasnost Republike Srpske.

Fond za zaštitu okoliša Federacije i Fond za zaštitu životne sredine i energetsku efikasnost Republike Srpske odgovorni su za izvještavanje o provedenim aktivnostima i podnošenje izvještaja Ministarstvu finansija/financija i trezora te Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa.

U okviru svojih ovlaštenja za izvršenje budžeta i zaštitu finansijskih interesa Unije, Komisija može uzeti učešća u navedenim upravljačkim strukturama uspostavljenima za upravljanje provedbom mjere.

5. MJERENJE UČINAKA

5.1. Praćenje i izvještavanje

Svakodnevno tehničko i finansijsko praćenje provedbe ove mjere predstavlja kontinuirani proces i dio odgovornosti partnera u provedbi. U tu svrhu partner u provedbi uspostavlja stalni interni, tehnički i finansijski sistem praćenja mjere i izrađuje redovne izvještaje o napretku (najmanje godišnje) i završne izvještaje. Svaki izvještaj sadržava tačan prikaz provedbe mjere, poteškoće na koje se naišlo, uvedene promjene, kao i stepen ostvarenja rezultata i doprinos u postizanju ishoda te, ako je moguće u trenutku izvještavanja, doprinos postizanju njegovih učinaka, mjereno odgovarajućim indikatorima, koristeći se referentnim popisom iz Nacionalnog akcijskog plana za energetsku krizu.

Komisija može obaviti dodatne posjete za praćenje projekta putem vlastitog osoblja i preko nezavisnih konsultanata koje je Komisija direktno angažirala za nezavisne preglede praćenja (ili koje je angažirao odgovorni djelatnik kojeg je Komisija angažirala za provedbu takvih pregleda).
Uloge i odgovornosti za prikupljanje, analizu i praćenje podataka:

Delegacija EU-a u Bosni i Hercegovini redovno prati mjeru. Kako bi se osiguralo odgovarajuće praćenje provedbe Nacionalnog akcijskog plana za energetsku krizu, provode se dvije srednjoročne i jedna završna procjena rezultata mjere. Svaka od srednjoročnih analiza provodi se nakon prve i druge godine provedbe mjere i ocjenjuje se u odnosu na srednjoročne ciljeve (prekretnice). Završna procjena temelji se na ciljevima utvrđenima za 2023. prema logičkom okviru. Rezultati tih ocjena predstavljaju se Delegaciji EU-a i Sektorskom upravljačkom odboru nakon odobrenja voditelja programa pri Delegaciji EU-a.

Ocijenjeni su statistički i nadzorni sistemi te kvaliteta službenih podataka u obuhvaćenoj oblasti politika. Ocjena je uključena u razradu mjere kako slijedi:

Interno praćenje provodi se putem sastanaka Upravljačkog odbora, tromjesečnim pregledima provedbe Delegacije EU-a, provjerama na licu mjesta, sastancima s korisnicima i konsultantskim kompanijama/izvođačima. Planira se uspostavljanje Sektorskog upravljačkog odbora za praćenje provedbe mjere, uz učešće glavnih korisnika i relevantnih reformskih institucija u Bosni i Hercegovini. Upravljački odbor nadgleda provedbu mjere u okviru ovog Akcijskog dokumenta. Osim ugovornog organa, Upravni odbor uključuje predstavnike glavnih aktera sa svih razina vlasti u Bosni i Hercegovini. Sastav Upravljačkog odbora osigurava jednaku zastupljenost svih ključnih aktera i njihovih interesa, s naglaskom na djelotvornost i učinkovitost takvog tijela.

Osim toga, mjera može biti predmetom eksternog nadzora u skladu s pravilima i procedurama Evropske komisije utvrđenima u Sporazumu o finansiranju, ovisno o Jedinici za tematsku podršku, praćenje i evaluaciju pri Generalnoj direkciji za politike susjedstva i pregovore o proširenju. Jedinica provodi ocjene podrške EU-

a tokom značajnijeg razdoblja, uzimajući u obzir određene sektore/teme, podršku zemljama, modalitete pomoći i finansijske instrumente. Pomažu razumjeti zašto su dijalog o politikama i finansijska pomoć u određenom kontekstu bili uspješni ili ne, te donositeljima odluka daju preporuke za buduće programiranje i provedbu.

5.2. Evaluacija

Evaluacija mjere može se provesti pojedinačno ili zajedničkom strateškom evaluacijom operacija budžetske podrške koje se provode s partnerskom zemljom, drugim pružateljima budžetske podrške i relevantnim akterima.

Ukoliko evaluacija nije planirana, Komisija može tokom provedbe odlučiti provesti takvu evaluaciju iz opravdanih razloga na temelju vlastite odluke ili na inicijativu partnera.

Komisija osniva referentnu grupu sastavljenu od predstavnika glavnih aktera na razini EU-a i na nacionalnoj razini (predstavnici vlasti, organizacija civilnog društva (privatnog sektora, nevladinih organizacija itd.). Po potrebi, bit će pozvani i drugi donatori. [Komisija obavještava partnera u provedbi najmanje mjesec dana prije datuma predviđenih za evaluaciju i misije. Partner u provedbi učinkovito i djelotvorno sarađuje sa stručnjacima za evaluaciju te im, između ostalog, pruža sve potrebne informacije i dokumentaciju te pristup projektnim prostorijama i aktivnostima].

Izvještaji o evaluaciji se razmjenjuju s partnerskom zemljom i drugim ključnim akterima u skladu s najboljom praksom distribucije rezultata evaluacije. Partner u provedbi i Komisija analiziraju zaključke i preporuke evaluacija i, po potrebi, u dogovoru s partnerskom zemljom, zajednički odlučuju o daljim mjerama koje treba poduzeti i svim potrebnim prilagodbama, uključujući, ako je navedeno, preusmjeravanje projekta.

Usluge evaluacije mogu se ugovoriti na temelju okvirnog ugovora.

Finansiranje evaluacije obuhvaćeno je drugom mjerom koja čini odluku o finansiranju.

5.3. Revizija i verifikacije

Ne dovodeći u pitanje obaveze koje se primjenjuju na ugovore sklopljene za provedbu ove mjere, Komisija može, na temelju procjene rizika, ugovoriti nezavisne poslove revizije ili provjere za jedan ili više ugovora ili sporazuma.

6. STRATEŠKA KOMUNIKACIJA I JAVNA DIPLOMATIJA

Ovaj program je dio paketa za energetsku podršku vrijednog milijardu eura, koji obuhvata i direktnu podršku za šest korisnika IPA-e putem Investicionog okvira za Zapadni Balkan za energetsku diversifikaciju, energetsku tranziciju i energetsku sigurnost. Aktivnosti vidljivosti i komunikacije trebale bi se provoditi strateški i u tom kontekstu s ciljem promocije paketa kao cjeline na regionalnoj i nacionalnoj razini.

Svi subjekti koji provode vanjska djelovanja finansirana sredstvima EU-a imaju ugovornu obavezu informisati relevantnu publiku o podršci Unije za svoj rad prikazivanjem amblema EU-a i, po potrebi, kratke izjave o finansiranju za sve komunikacijske materijale povezane s predmetnim djelovanjima. U te svrhe dužni su slijediti upute iz smjernica za 2022. *Komunikacije i povećanje vidljivosti EU-a: Smjernice za vanjska djelovanja* (ili bilo koji naknadni dokument).

Obaveza se jednako primjenjuje, bez obzira na to provode li predmetna djelovanja Komisija, partnerska zemlja, pružatelji usluga, korisnici bespovratnih sredstava ili ovlašteni ili delegirani subjekti kao što su

agencije UN-a, međunarodne finansijske institucije i agencije država članica EU-a. U svakom slučaju, relevantne ugovorne obaveze obavezno se navode u odgovarajućem sporazumu o finansiranju, ugovorima o javnim nabavkama i bespovratnim sredstvima te ugovorima o doprinosu.

S obzirom na to da se slična aktivnost istovremeno finansira kod svakog od korisnika na Zapadnom Balkanu, mogu se poduzeti zajedničke aktivnosti vidljivosti i komunikacije. Aspekti vidljivosti i komunikacije komplementarni su aktivnostima koje provodi Generalna direkcija za politike susjedstva i pregovore o proširenju te se koordiniraju s Delegacijom EU-a kako bi se osigurala usklađenost diskursa i poruka, kao i horizontalne strateške komunikacije.

Mjere komunikacije i vidljivosti mogu se finansirati iz iznosa dodijeljenih aktivnosti. U svrhu povećanja vidljivosti EU-a i njenog doprinosa ovoj mjeri, Komisija može potpisati ili usaglasiti zajedničke izjave ili istupe u okviru svojih ovlaštenja za izvršenje budžeta i radi zaštite finansijskih interesa Unije. Mjerama vidljivosti i komunikacije također bi se trebala promovisati transparentnost i odgovornost za korištenje sredstava. Trebalo bi mjeriti učinkovitost komunikacijskih aktivnosti u pogledu svijesti o mjeri i njenim ciljevima, kao i o finansiranju iste sredstvima EU-a.

Partneri u provedbi u cijelosti informišu Komisiju i predmetnu Delegaciju/Ured EU-a o planiranju i provedbi posebnih aktivnosti vidljivosti i komunikacije prije početka rada.

Partneri u provedbi osiguravaju odgovarajuću vidljivost finansiranja EU-a i izvještavaju o vidljivosti i komunikacijskim aktivnostima, kao i rezultatima sveukupnog djelovanja upućenog relevantnim odborima za praćenje.
Aktivnosti povezane s komunikacijama i vidljivosti koordiniraju se s projektom strateških komunikacija Delegacije EU-a kako bi se osigurala usklađenost diskursa i poruka, kao i horizontalne strateške komunikacije.

7. ODRŽIVOST

Mjera odgovara na hitne krizne potrebe usmjerene na pružanje podrške ranjivim akterima tokom zime 2022./2023. Međutim, mjerom se nastoji podržati i dugoročna energetska otpornost izradom nacionalnih energetskih i klimatskih planova (plan Energetske zajednice) i poštivanje njihovih ciljeva nakon 2023. u okviru širih napora za postizanje energetske otpornosti i prelaska na čistu energiju.

Resorna tijela u Bosni i Hercegovini osigurat će snažnu odgovornost i predanost održavanju rezultata djelovanja i osigurati uključenost relevantnih aktera i ciljnih grupa. Rezultati ove mjere dovest će do unapređenja institucionalnih kapaciteta relevantnih aktera u Bosni i Hercegovini u vezi s provedbom održivih energetskih mjera, poboljšanjem energetske efikasnosti, smanjenjem potrošnje energije i troškova u domaćinstvima, privatnim objektima i MMSP-ovima. Razvijeni kapaciteti i vještine aktera koji imaju koristi od ove aktivnosti omogućit će im da učinkovito obavljaju svoje zadaće nakon završetka intervencije. Među korisnicima projekta postoji snažno vlasništvo za provedbu ciljeva obnovljivih izvora energije i energetske efikasnosti u Bosni i Hercegovini. Kako bi se osigurala dobra razina održivosti, svaki razvoj registara, baza podataka, upravljačkih informacijskih sistema i drugih IT sistema trebao bi biti u skladu s nacionalnim standardima interoperabilnosti. U slučajevima kada isti izostaju, osigurat će se konsultacije s relevantnim tijelima u području informacijskih i komunikacijskih tehnologija (IKT).

Dijalog o politikama u okviru ove mjere i šire također će se baviti statusom mreža socijalne zaštite koje su posebno usmjerene na odgovor na krizne situacije, kao i na provedbu mobilizacije domaćih prihoda.

Ref.Ares (2023)782165 – 02/02/2023

DODATAK II – OPĆI UVJETI

Sadržaj

Prvi dio: Odredbe primjenjive na aktivnosti za koje je korisnik programa IPA III ugovorno tijelo prema IMBC-u 2

Članak 1 – Opće odredbe 2
Članak 1a – Nabava i dodjela grantova 4
Članak 1b – Isključenje i administrativne sankcije 4
Članak 2 - Komunikacija i vidljivost 4
Članak 3 – Ex-ante i ex-post kontrole postupaka dodjele grantova i postupaka nabave te ex post kontrole ugovora i grantova koje provodi Komisija 4
Članak 4 – Bankovni računi, računovodstveni sustavi i priznati troškovi 5
Članak 5– Odredbe o plaćanjima od strane Komisije korisniku programa IPA III 6
Članak 6 - Prekid plaćanja 7
Članak 7 - Povrat sredstava 7
Članak 7a - Financijske ispravke i zatvaranje 7
Drugi dio: Odredbe primjenjive na proračunsku potporu 8

Članak 8 – Regulatorni dijalog 8
Članak 9 - Provjera uvjeta i isplata 8
Članak 10 - Transparentnost proračunske potpore 8
Članak 11 - Povrat proračunske potpore 8

Treći dio: Odredbe primjenjive na ovaj Sporazum o financiranju u cjelini, bez obzira na način provedbe Error! Bookmark not defined.

Članak 12 - Razdoblje izvršenja, operativno razdoblje provedbe i rok ugovaranja ... **Error! Bookmark not defined.**
Članak 13 – Dozvole i ovlaštenja 10
Članak 14 – Zahtjevi za izvješćivanje 11
Članak 15 - Prava intelektualnog vlasništva 12
Članak 16 - Konzultacije između korisnika programa IPA III i Komisije 12
Članak 17 – Izmjene i dopune ovog Sporazuma o financiranju 13
Članak 18 - Obustava ovog Sporazuma o financiranju 11
Članak 19 - Raskid ovog Sporazuma o financiranju 12
Članak 20 - Mjerodavno pravo, rješavanje sporova 12
Članak 21 - Mjere ograničavanja EU-a 13

Prvi dio: Odredbe primjenjive na aktivnosti za koje je korisnik programa IPA III ugovorno tijelo prema IMBC-u

Članak 1 – Opće odredbe

(1) Svrha prvog dijela je utvrditi pravila za provedbu povjerenih zadataka izvršenja proračuna kako je opisano u Dodatku I. te definirati prava i obveze korisnika programa IPA III odnosno Komisije u izvršavanju tih zadataka.

Prvi dio primjenjuje se na zadatke izvršenja proračuna povjerene korisniku programa IPA III koji se odnose samo na doprinos Unije ili u kombinaciji sa sredstvima korisnika programa IPA III ili sredstvima treće strane, u slučaju da se takva sredstva provode u zajedničkom sufinanciranju.

(2) Korisnik programa IPA III ostaje odgovoran za ispunjavanje obveza propisanih Sporazumom o financiranju i Okvirnim sporazuma o financijskom partnerstvu (*FFPA -Financial Framework Partnership Agreement*). U skladu s člankom 6., člankom 18., člankom 19. i člankom 21., Komisija zadržava pravo prekinuti plaćanja te obustaviti i/ili raskinuti ovaj Ugovor o financiranju.

(3) Korisnik programa IPA III dužan je poštovati minimalnu stopu svog doprinosa navedenu u Dodatku I. U slučaju doprinosa i korisnika programa IPA III i Unije, doprinos korisnika programa IPA III stavlja se na raspolaganje u isto vrijeme kad i odgovarajući doprinos Unije.

(4) U svrhu primjene članka 25. Okvirnog sporazuma o financijskom partnerstvu o zaštiti podataka, osobni podaci su:

- obrađeni zakonito, pošteno i na transparentan način u odnosu na vlasnika podataka;

- prikupljeni za određene, izričite i legitimne svrhe i ne smiju se dalje obrađivati na način koji je nespojiv s tim svrhama;

- odgovarajući, relevantni i ograničeni na ono što je potrebno u odnosu na svrhe za koje se obrađuju;

- točni i, prema potrebi, ažurirani;

– obrađeni na način koji osigurava odgovarajuću sigurnost osobnih podataka i

– čuvani u obliku koji omogućuje identifikaciju vlasnika podataka ne dulje nego što je potrebno za svrhe za koje se osobni podaci obrađuju.

Osobni podaci uključeni u dokumente koje će čuvati korisnik IPA HI u skladu sa stavkom 2. članka 1.a moraju se izbrisati nakon što isteknu rokovi navedeni u tom stavku.

Članak 1.a - Nabava i dodjela grantova

(1) Ne dovodeći u pitanje članak 18. stavak 5. Okvirnog sporazuma o financijskom partnerstvu, zadaci iz stavka 1. članka 1. korisnik programa IPA III provodi u skladu s postupcima i standardnim dokumentima koje utvrđuje i objavljuje Komisija za dodjelu ugovora o nabavi i dodjeli grantova u vanjskim aktivnostima, posebno u skladu s praktičnim vodičem o ugovornim postupcima za vanjska djelovanja Europske unije (*PRAG - Commission for the award of procurement and grant contracts in external actions*), na snazi u vrijeme pokretanja predmetnog postupka, kao i u skladu s potrebnim standardima vidljivosti i komunikacije iz članka 2. stavka 2.

Korisnik programa IPA III provodi postupke nabave i dodjele grantova, sklapa ugovore koji iz njih proizlaze i osigurava da svi relevantni dokumenti za revizijski trag budu na jeziku ovog Ugovora o financiranju.

(2) Ne dovodeći u pitanje članak 49. Okvirnog sporazuma o financijskom partnerstvu, korisnik programa IPA III će čuvati sve relevantne financijske i ugovorne popratne dokumente od datuma stupanja na snagu ovog Ugovora o financiranju ili od ranijeg datuma u slučaju postupka nabave, poziva za dostavu prijedloga ili je postupak izravne dodjele grantova pokrenut prije stupanja na snagu ovog Ugovora

o financiranju, pet godina od datuma zatvaranja programa. Korisnik programa IPA III dužan je posebno voditi sljedeće:

(a) Postupci nabave

(i) Najave javnog nadmetanja s dokazom objave najave nabave i sve ispravke;

(ii) Imenovanje komisije za uži izbor;

(iii) Izvješće o užem izboru (uključujući dodatke) i prijave;

(iv) Dokaz o objavljivanju obavijesti o užem izboru;

(v) Pisma kandidatima koji nisu ušli u uži izbor;

(vi) Poziv za dostavljanje ponuda ili slično;

(vii) Tenderske dokumente koji uključuju dodatke, pojašnjenja, zapisnike sa sastanaka, dokaze o objavljivanju;

(viii) Imenovanje komisije za procjenu ponuda;

(ix) Izvješće o otvaranju ponuda, uključujući dodatke;

(x) Izvješće o procjeni/pregovorima, uključujući dodatke i primljene ponude[1];

(xi) Pismo obavijesti;

(xii) Prateće pismo za dostavljanje ugovora;

(xiii) Pisma neuspješnim kandidatima;

(xiv) Obavijest o dodjeli/poništavanju, uključujući dokaz o objavi;

(xv) Potpisane ugovore, izmjene i dopune, ispravke, izvješća o provođenju i relevantnu korespondenciju.

(b) Za pozive za dostavljanje prijedloga i izravnu dodjelu grantova

(i) Imenovanje komisije za procjenu prijedloga;

(ii) Otvaranje i administrativna izvješća uključujući dodatke i primljene prijave[2];

(iii) Pisma uspješnim i neuspješnim kandidatima nakon procjene sažetka;

(iv) Izvješće o procjeni sažetka;

(v) Izvješće o procjeni čitave prijave ili izvješće o pregovaračkom postupku s relevantnim dodacima;

(vi) Provjeru prihvatljivosti i prateću dokumentaciju;

(vii) Pisma uspješnim i neuspješnim podnositeljima zahtjeva s odobrenim rezervnim listama nakon potpune procjene prijave;

(viii) Prateće pismo za dostavljanje ugovora o grantu;

(ix) Obavijest o dodjeli/poništavanju, uključujući dokaz o objavi;

(x) Potpisane ugovore, izmjene i dopune, ispravke i relevantnu korespondenciju

Osim toga, financijski i ugovorni dokumenti iz stavka 2.(a) i 2.(b) bit će dopunjeni svim relevantnim popratnim dokumentima kako se zahtijevaju postupcima iz stavka 1., kao i svom relevantnom dokumentacijom koja se odnosi na plaćanja, povrate i operativne troškove, na primjer izvješća o projektima

[1] Eliminacija neuspješnih ponuda pet godina nakon završetka postupka nabave.

[2] Eliminacija neuspješnih prijava tri godine nakon zatvaranja postupka dodjele granta.

i provjerama na licu mjesta, prihvaćanje robe i radova, garancije, jamstva, izvješća nadzornih inženjera.

(3) Operacije koje sufinancira Unija u okviru Programa također mogu dobiti sredstva od međunarodne organizacije, države članice, treće zemlje ili regionalne organizacije.

Članak 1b - Isključenje i administrativne sankcije

(1) Prilikom primjene postupaka i standardnih dokumenata koje je utvrdila i objavila Komisija za dodjelu ugovora o nabavi i ugovora o grantu, korisnik programa IPA III u skladu s tim osigurava da se ugovor o nabavi ili grantu financiran od strane EU-a ne dodijeli gospodarskom subjektu niti podnositelju zahtjeva za dodjelu granta ukoliko se taj gospodarski subjekt ili podnositelj zahtjeva za dodjelu granta ili osoba s ovlašću zastupanja, donošenja odluka ili kontrolom nad njim, nalazi u nekoj od situacija za isključenje kako je predviđeno odgovarajućim procedurama i standardnim dokumentima Komisije.

(2) Vodeći korisnik programa IPA III dužan je odmah obavijestiti Komisiju kada je kandidat, ponuditelj ili podnositelj zahtjeva u situaciji isključenja iz stavka (1), ili je počinio nepravilnosti i prijevaru kako je definirano u članku 51. stavku 5. FFPA-a, ili je pokazao značajne nedostatke u ispunjavanju glavne obveze u provedbi zakonske obveze koja se financira iz proračuna Unije.

(3) Vodeći korisnik programa IPA III uzima u obzir podatke sadržane u Sustavu ranog otkrivanja i isključenja (EDES) Komisije prilikom dodjele ugovora o nabavi i grantu. Pristup informacijama može se osigurati putem točke (točaka) za vezu ili putem savjetovanja koristeći se sljedećim sredstvima: (Europska komisija, Glavna uprava za proračun, računovođa Komisije, M015, B-1049 Bruxelles, Belgija i e-poštom na BUDG-C01-EXCL-DB@ec.europa.eu s kopijom na adresu Komisije navedenu u članku 3. Posebnih uvjeta). Svaki ugovor ili grant sklopljen s izvođačem ili korisnikom granta koji je u situaciji isključenja u trenutku sklapanja ugovora isključuju se iz financiranja Unije i može se primijeniti mehanizam financijskih korekcija u skladu s člankom 7.a.

(4) Ako korisnik programa IPA III postane svjestan situacije isključenja iz stavka 1. u provedbi zadataka opisanih u Dodatku I., korisnik programa IPA III će, prema uvjetima svog nacionalnog zakonodavstva, nametnuti gospodarskom operateru ili podnositelju zahtjeva za grant, odbijanje iz danog postupka i isključenje iz budućih postupaka nabave ili dodjele granta. Korisnik programa IPA III također može nametnuti financijsku kaznu proporcionalnu vrijednosti dotičnog ugovora. Odbijanja, isključenja i/ili financijske kazne izriču se nakon akuzatornog postupka kojim se dotičnoj osobi osigurava pravo na obranu. Korisnik programa IPA III dužan je obavijestiti Komisiju u skladu sa stavkom (2) ovog članka.

Članak 2 - Komunikacija i vidljivost

(1) U skladu s člankom 24. odgovarajućih FFPA-a, korisnici programa IPA III poduzimaju potrebne mjere kako bi osigurali vidljivost financiranja EU-a za aktivnosti koje su im povjerene te pripremaju koherentan plan aktivnosti komunikacije i vidljivosti, koji će biti dostavljen Komisiji na dogovor u roku od 2 mjeseca od stupanja na snagu ovog Sporazuma o financiranju.

(2) Ove aktivnosti komunikacije i vidljivosti moraju biti u skladu s Priručnikom za komunikacije i vidljivost za vanjske aktivnosti EU-a koji je utvrdila i objavila Komisija, a koji je na snazi u vrijeme aktivnosti.

Članak 3 - *Ex-ante* i *ex-post* kontrole postupaka dodjele grantova i postupaka nabave te ex post kontrole ugovora i grantova koje provodi Komisija

(1) Komisija može provoditi *ex-ante* kontrole postupaka dodjele za nabave i grantove za sljedeće faze:

(a) odobrenja obavijesti o ugovoru za nabavu i njihove izmjene;

(b) odobrenja tenderske dokumentacije i smjernica za podnositelje zahtjeva za grantove;

(c) odobrenje sastava Odbora za ocjenjivanje;

(d) odobravanje evaluacijskih izvješća, odluka o odbijanju i dodjeli[3];

(e) odobrenje ugovornih dosjea i dodataka ugovorima.

(2) U smislu *ex-ante* kontrola, Komisija odlučuje o:

(a) provođenju *ex-ante* kontrola svih spisa, ili

(b) provođenju *ex-ante* kontrola odabranih spisa, ili

(c) potpunom odustajanju od *ex-ante* kontrola.

(3) Ako Komisija odluči izvršiti *ex-ante* kontrole u skladu sa stavkom 2. točke (a) ili (b), ona vodećeg korisnika programa IPA II izvještava o dokumentima izabranim za *ex-ante* kontrole. Ovaj korisnik programa IPA II, nakon obavijesti o tome koji je dokument izabran za *ex-ante* kontrolu, Komisiji dostavlja svu potrebnu dokumentaciju i informacije, a najkasnije u vrijeme dostavljanja obavijesti o ugovoru ili smjernica za podnositelje zahtjeva za objavljivanje.

(4) Komisija može odlučiti o provođenju *ex-post* kontrola postupaka dodjele koji nisu bili podvrgnuti *ex-ante* kontroli (u roku od 6 mjeseci od potpisivanja ugovora).

(5) Komisija može odlučiti izvršiti *ex-post* kontrole, uključujući revizije i kontrole na licu mjesta, u bilo kojem trenutku na svim ugovorima ili grantovima koje je dodijelio vodeći korisnik programa IPA III koji proizlaze iz ovog Sporazuma o financiranju. Ovaj korisnik programa IPA III stavlja na raspolaganje svu potrebnu dokumentaciju i informacije Komisiji nakon što ga se obavijesti da je spis odabran za *ex-post* kontrolu. Komisija može ovlastiti osobu ili subjekt da u njezino ime provodi *ex-post* kontrole.

Članak 4 - Bankovni računi, računovodstveni sustavi i priznati troškovi

(1) Nakon stupanja na snagu ovog Sporazuma o financiranju, Računovodstveno tijelo i Posredničkog tijela za financijsko upravljanje vodećeg korisnika programa IPA III za program prekogranične suradnje otvorit će najmanje jedan bankovni račun denominiran u eurima po godišnjoj dodjeli. Ukupni bankovni saldo za program prekogranične suradnje zbroj je salda na svim bankovnim računima programa koje ima Računovodstveno tijelo i sva sudjelujuća Posrednička tijela za financijsko upravljanje u vodećem korisniku programa IPA III. Izvješćivanje o svim bankovnim računima povezanim sa svakim programom bit će evidentirano putem IPA-APP-a[4]

(2) Vodeći korisnik programa IPA III priprema i Komisiji dostavlja planove predviđanja isplata po godišnjoj dodjeli za vrijeme trajanja razdoblja provedbe programa prema predlošku iz točke (d) Dodatka III. Ova se predviđanja ažuriraju i dostavljaju sa svakim zahtjevom za isplatu sredstava iz članka 5. stavak 1. i članka 5. stavak 3., s godišnjim financijskim izvješćem iz članka 14. stavak 2. i s predviđanjem vjerojatnih zahtjeva za isplatu iz članak 33. stavak 3. FFPA-a. Planovi predviđanja isplate temelje se na stvarnim i realnim potrebama te moraju biti potkrijepljeni dokumentiranom detaljnom analizom (uključujući planirano ugovaranje i raspored plaćanja po ugovoru) koja će biti dostupna Komisiji na zahtjev.

(3) Početni plan predviđanja isplata sadrži sažeta godišnja predviđanja isplata po godišnjoj dodjeli za cijelo razdoblje provedbe i mjesečna predviđanja isplata za prvih dvanaest mjeseci programa prekogranične suradnje. Naknadni planovi sadržavat će sažeta godišnja predviđanja isplata po godišnjoj dodjeli za preostali dio razdoblja provedbe programa prekogranične suradnje i mjesečna predviđanja isplata za sljedećih četrnaest mjeseci.

(4) Vodeći korisnik programa IPA III dužan je uspostaviti i održavati računovodstveni sustav u skladu s klauzulom 4(3)(a) Dodatka A FFPA-a, koji će sadržavati barem podatke za ugovore kojima se upravlja u okviru programa prekogranične suradnje naveden u Dodatku IV.

[3] Za ugovore o uslugama ovaj korak uključuje *ex-ante* kontrole u vezi s odobravanjem užeg izbora.

[4] IPA-APP je namjenska IT aplikacija koju je razvila DG NEAR kako bi zamijenila IPerseus koji je bio alat korišten za praćenje provedbe pretpristupnih fondova pod neizravnim upravljanjem od strane zemalja korisnica (IMBC).

(5) U skladu s člankom 57. stavkom 2. FFPA-a, troškovi priznati u računovodstvenom sustavu koji se vodi prema stavku 4. moraju nastati, biti prihvaćeni i plaćeni i odgovarati stvarnim troškovima dokazanim popratnim dokumentima, a upotrebljavat će se kada je to prikladno za odobravanje avansne isplate koju plaća vodeći korisnik programa IPA III u okviru lokalnih ugovora.

Članak 5 - Odredbe o plaćanjima od strane Komisije korisniku programa IPA III

(1) Svaki zahtjev za avansno plaćanje mora sadržavati izjavu o izdacima za program, uključujući ugovorene iznose, isplaćene i priznate troškove.

(2) Prva avansna isplata odnosi se na 100% predviđenih isplata za prvu godinu predviđenog plana isplata u skladu s člankom 4. stavkom 2. Ovaj zahtjev za avansno plaćanje mora biti potkrijepljen bankovnim punomoćima za sve bankovne račune programa, ako je primjenjivo.

(3) Vodeći korisnik programa IPA III podnijet će naknadne zahtjeve za avansne isplate kada ukupni bankovni saldo za program padne ispod predviđenih isplata za sljedećih pet mjeseci programa.

(4) Svaki zahtjev za dodatno avansno plaćanje mora sadržavati:

a) Bankovni saldo za program na krajnji datum zahtjeva;
b) ažurirane bankovne punomoći za sve bankovne račune Programa, ako je primjenjivo;
c) Predviđanje isplate za program za sljedećih četrnaest mjeseci na krajnji datum zahtjeva kako je navedeno u članku 4. stavku 2.);
d) Izvješćivanje u IPA-APP.

e) Vodeći korisnik programa IPA III može zatražiti za svako sljedeće avansno plaćanje iznos ukupnih isplata predviđenih za četrnaest mjeseci nakon krajnjeg datuma zahtjeva, umanjen za salda navedena u stavku 4(a) na krajnji datum zahtjeva za isplatu sredstava, uvećan za bilo koji iznos koji je financirao korisnik programa IPA III prema stavku 6., a koji još nije nadoknađen.

Komisija zadržava pravo smanjenja svake sljedeće avansne isplate ako ukupni bankovni saldo vodećeg korisnika programa IPA III u okviru ovog programa premaši predviđenu isplatu za sljedećih četrnaest mjeseci.

f) Ako je plaćanje smanjeno prema stavku 5., vodeći korisnik programa IPA III mora financirati program iz vlastitih sredstava do iznosa smanjenja. Vodeći korisnik programa IPA III tada može zatražiti povrat tog financiranja kao dio sljedećeg zahtjeva za isplatu sredstava kako je navedeno u stavku 5.

g) Sukladno članku 33. stavku 1. FFPA-a, Komisija zadržava pravo obrađivati djelomična plaćanja u okviru raspoloživih sredstava. Nakon što sredstva ponovno budu dostupna, Komisija odmah obrađuje isplatu preostalog iznosa.

h) Komisija ima pravo povrata prekomjernih sredstava na banci koja su ostala neiskorištena dulje od dvanaest mjeseci. Prije korištenja ovog prava, Komisija će pozvati vodećeg korisnika programa IPA III da navede razloge za kašnjenje u isplati sredstava i da dokaže stalnu potrebu za njima u sljedeća dva mjeseca.

i) Kamate nastale na bankovnim računima korištenim za ovaj program ne pripadaju Komisiji.

j) U skladu s člankom 33. stavkom 4. FFPA-a, kada Komisija prekine rok za zahtjev za isplatu za više od dva mjeseca, vodeći korisnik programa IPA III može zatražiti odluku Komisije o tome treba li nastaviti prekid roka.

k) Ovjereno završno izvješće o izdacima iz članka 36. stavka 1. točke (a) FFPA-a dostavlja NAO najkasnije 16 mjeseci nakon završetka razdoblja operativnog provođenja.

Članak 6 - Prekid plaćanja

(1) Ne dovodeći u pitanje obustavu ili raskid ovog Sporazuma o financiranju prema člancima 18. i 19., kao i ne dovodeći u pitanje članke 38. i 39. FFPA-a, Komisija može djelomično ili u cijelosti prekinuti plaćanja, ako:

(a) je Komisija utvrdila ili je ozbiljno zabrinuta da je vodeći korisnik programa IPA III počinio značajne pogreške, nepravilnosti ili prijevaru dovodeći u pitanje zakonitost ili pravilnost temeljnih određenih transakcija u provedbi Programa ili se nije pridržavao svojih obveze prema ovom Sporazumu o financiranju, uključujući obveze u vezi s provedbom Plana komunikacije i vidljivosti;

(b) je Komisija utvrdila ili je ozbiljno zabrinuta da je vodeći korisnik programa IPA III počinio sustavne ili ponavljajuće pogreške ili nepravilnosti, prijevaru ili kršenje obveza prema ovom ili drugim sporazumima o financiranju, pod uvjetom da te pogreške, nepravilnosti, prijevare ili kršenja obveza materijalno utječu na provedbu ovog Sporazuma o financiranju ili dovode u pitanje pouzdanost sustava interne kontrole korisnika programa IPA III ili zakonitost i pravilnost temeljnih rashoda.

Članak 7 - Povrat sredstava

(1) Uz slučajeve iz članka 40. FFPA-a, Komisija može povratiti sredstva od vodećeg korisnika programa IPA III kako je predviđeno Financijskom uredbom, posebno u slučaju:

(a) neuspjeha u osiguravanju postizanja ishoda i korištenja rezultata za namjeravanu svrhu kako je navedeno u Dodatku I;

(b) neprihvatljivih troškova;

(c) nepoštivanje stope sufinanciranja, kako je navedeno u Dodatku I;

(d) troškova nastalih kao rezultat pogrešaka, nepravilnosti, prijevare ili kršenja obveza u provedbi programa, posebno u postupcima nabave i dodjele grantova.

(e) slabosti ili nedostatka u sustavima upravljanja i kontrole korisnika programa IPA III koji dovodi do primjene financijske korekcije.

(2) U skladu s nacionalnim pravom, NAO vraća doprinos Unije plaćen vodećem korisniku programa IPA III od primatelja koji su bili u bilo kojoj situaciji koja je definirana u stavku 1. točkama b) ili c) ovog članka ili navedena u članku 40. FFPA-a. Ako NAO ne uspije povratiti sva ili dio sredstava, to neće spriječiti Komisiju da povrati sredstva od vodećeg korisnika programa IPA III.

(3) Iznosi koje je vodeći korisnik programa IPA III neopravdano platio ili povratio, iznosi financijskih jamstava, jamstava za dobro izvršenje posla i jamstva za avansno plaćanje položenih na temelju postupaka nabave i dodjele grantova, iznosi financijskih kazni koje je vodeći korisnik programa IPA III izrekao kandidatima, ponuđačima, podnositeljima zahtjeva, izvođačima ili korisnicima granta, ponovno će se koristiti za program ili se vraćaju Komisiji.

Članak 7a - Financijske ispravke i zatvaranje

U skladu s člancima 42., 43. i 47. FFPA-a, Komisija daje dodatne smjernice o postupku pregleda i prihvaćanja računa, uključujući financijske ispravke i zatvaranje.

Drugi dio - Odredbe primjenjive na proračunsku potporu

Članak 8 - Regulatorni dijalog

Korisnik programa IPA III i Komisija obvezuju se uključiti se u redoviti konstruktivan dijalog na odgovarajućoj razini o provedbi ovog Sporazuma o financiranju.

Članak 9 - Provjera uvjeta i isplata

(1) Komisija provjerava uvjete za isplatu tranši komponente proračunske potpore, kako je navedeno u odgovarajućem Dodatku Priloga I.
(2) Ako Komisija zaključi da uvjeti za plaćanje nisu ispunjeni, o tome će bez nepotrebnog odgađanja obavijestiti Korisnika programa IPA III.
(3) Zahtjevi za isplatu koje podnese korisnik programa IPA III prihvatljivi su za financiranje EU-a pod uvjetom da su u skladu s odredbama navedenim u Prilogu I. i relevantnom Dodatku te da su podneseni tijekom faze operativne provedbe.
(4) Korisnik programa IPA III primjenjuje svoje nacionalne devizne propise na nediskriminirajući način na sve isplate komponente proračunske potpore.

Članak 10 - Transparentnost proračunske potpore

Korisnik programa IPA III ovime pristaje na objavu od strane Komisije ovog Ugovora o financiranju i svih njegovih izmjena, uključujući elektroničkim putem, te onih osnovnih informacija o proračunskoj potpori koje Komisija smatra prikladnima. Sadržaj takve objave mora biti u skladu sa zakonima EU koji se primjenjuju na zaštitu osobnih podataka.

Članak 11 - Povrat proračunske potpore

Komisija može povratiti sve ili dio isplata proračunske potpore, uz dužno poštovanje načela proporcionalnosti, ako Komisija utvrdi da je plaćanje bilo uzrokovano ozbiljnom nepravilnošću koja se može pripisati korisniku programa IPA III, posebno ako IPA III korisnik je dao nepouzdane ili netočne informacije 8lia ko je u pitanju korupcija ili prijevara.

Treći dio - Odredbe primjenjive na ovaj Sporazum o financiranju u cjelini, bez obzira na način provedbe

Članak 12 - Razdoblje izvršenja, operativno razdoblje provedbe i rok ugovaranja

(1) Razdoblje izvršenja Sporazuma o financiranju je razdoblje tijekom kojeg se Sporazum o financiranju provodi i uključuje razdoblje operativne provedbe kao i fazu zatvaranja. Trajanje razdoblja izvršenja propisano je člankom 2. stavkom 1. Posebnih uvjeta, a počinje sklapanjem ovog Sporazuma o financiranju i završava na krajnji datum provedbe Sporazuma o financiranju.

(2) Operativno provedbeno razdoblje je razdoblje u kojem su završene sve operativne aktivnosti obuhvaćene ugovorima o nabavi, ugovorima o grantovima i sporazumima o doprinosu. Trajanje ovog razdoblja propisano je člankom 2. stavkom 2. Posebnih uvjeta, a započinje sklapanjem ovog Sporazuma o financiranju.

(3) Ugovaratelj će poštovati operativno razdoblje provedbe prilikom sklapanja i provedbe ugovora o nabavi, ugovora o grantu i sporazuma o doprinosu u okviru ovog Sporazuma o financiranju.

(4) Ne dovodeći u pitanje članak 29. stavak 2. FFPA, troškovi povezani s aktivnostima prihvatljivi su za financiranje EU-a samo ako su nastali tijekom operativnog provedbenog razdoblja. Troškovi nastali prije stupanja na snagu ovog Sporazuma o financiranju neće biti prihvatljivi za financiranje od strane EU-a osim ako nije drugačije određeno u članku 7. Posebnih uvjeta.

(5) Sukladno članku 29. stavku 3. točki (b) FFPA, i ne dovodeći u pitanje njegov članak 28. i članak 7. Posebnih uvjeta, sljedeći izdaci koje je napravio korisnik programa IPA III neće biti prihvatljivi za financiranje u okviru ovog financiranja sporazum:

a) bankovne naknade, troškove jamstava i slične naknade;

b) novčane kazne i novčane kazne;

c) troškove parničnog postupka;

d) tečajne razlike;

e) dugovi i naknade za otplatu duga (kamate);

f) rezerviranja za gubitke, dugove ili potencijalne buduće obveze;

g) kredite trećim stranama, osim ako nije drugačije navedeno u posebnim uvjetima;

h) negativne kamate koje zaračunavaju banke ili druge financijske institucije.

(6) Ugovori o nabavi, ugovori o grantu i sporazumi o doprinosu sklapaju se najkasnije u roku od tri godine od sklapanja Sporazuma o financiranju, osim za:

(a) izmjene i dopune već sklopljenih pravnih obveza koje ne rezultiraju povećanjem doprinosa EU-a;

(b) pravne obveze koje će se sklopiti nakon prijevremenog raskida postojećeg ugovora o nabavi;

(c) pravne obveze koje se odnose na reviziju i evaluaciju, koje se mogu potpisati nakon operativnog provedbenog razdoblja;

(d) promjena nositelja provedbe.

(7) Ugovor o nabavi, ugovor o grantu ili sporazum o doprinosu koji nije doveo do bilo kakvog plaćanja u roku od dvije godine od njegova potpisa automatski će se raskinuti, a njegovo financiranje će se poništiti, osim u slučaju spora pred sudovima ili arbitražnim tijelima.

Članak 13 - Dozvole i ovlaštenja

Ne dovodeći u pitanje članak 27. FFPA, bilo koju vrstu dozvole i/ili autorizacije potrebne za provedbu Programa pravodobno će osigurati nadležna tijela korisnika programa IPA III, u skladu s nacionalnim pravom

Članak 14 - Zahtjevi za izvješćivanje

(1) U svrhu općih zahtjeva za izvješćivanje Komisije iz članka 59. FFPA o godišnjem izvješću o provedbi pomoći IPA III, NIP AC koristi obrazac koji dostavlja Komisija.

(2) U smislu članka 60. FFPA, NIP AC dužan je podnijeti konačno izvješće Komisiji o provedbi aktivnosti koje pod neizravnim upravljanjem provodi korisnik programa IPA III ovog Programa najkasnije šesnaest mjeseci nakon završetka operativnog razdoblja provedbe. NIP AC koristi predložak koji daje Komisija.

(3) Za potrebe članka 61. stavka 1. FFPA-a, NAO će do 15. siječnja sljedeće financijske godine u elektroničkom obliku osigurati kopiju podataka koji se čuvaju u računovodstvenom sustavu uspostavljenom prema članku 4. stavku 4. Ovo treba potkrijepiti potpisanim nerevidiranim sažetim financijskim izvješćem u skladu s točkom (c) Dodatka III.

(4) U svrhu posebnih zahtjeva za izvješćivanje u okviru neizravnog upravljanja iz članka 61. stavka 2. točke (a) i 61. stavka 3. FFPA-a, NAO u korisniku programa IPA III koristi predloške predviđene točkama (a) i (b) Priloga III.

Članak 15 - Prava intelektualnog vlasništva

(1) Ugovori koji se financiraju u okviru ovog Sporazuma o financiranju osiguravaju da korisnici programa IPA III steknu sva potrebna prava intelektualnog vlasništva u pogledu informacijske tehnologije, studija, crteža, planova, promidžbe i bilo kojeg drugog materijala izrađenog za potrebe planiranja, provedbe, praćenja i evaluacije.

(2) Vodeći korisnik programa IPA III jamči da Komisija, ili bilo tko ili osoba ovlaštena od strane Komisije, i ostali korisnici programa IPA III imaju pristup i pravo korištenja takvog materijala. Komisija će takav materijal koristiti samo za vlastite potrebe.

Članak 16 - Konzultacije između korisnika programa IPA III i Komisije

(1) Korisnici programa IPA III i Komisija se međusobno konzultiraju prije pokretanja bilo kakvog spora koji se odnosi na provođenje ili tumačenje ovog Sporazuma o financiranju, u skladu s člankom 20.

(2) Kada Komisija postane upoznata s problemima u provođenju postupaka koji se odnose na provođenje ovog Sporazuma o financiranju, ona uspostavlja sve potrebne kontakte s korisnicima programa IPA III programa kako bi pronašla rješenje nastale situacije i poduzela sve potrebne korake.

(3) Konzultacije mogu dovesti do izmjene, obustave ili raskida ovog Sporazuma o financiranju.

(4) Komisija redovito izvještava korisnike programa IPA III o provođenju aktivnosti opisanih u Dodatku I koje ne spadaju pod Drugi dio ovih Općih uvjeta.

Članak 17 – Izmjene i dopune ovog Sporazuma o financiranju

(1) Sve izmjene i dopune ovog Sporazuma o financiranju vrše se pisanim putem, uključujući razmjenom dopisa.

(2) Ako korisnici programa IPA III zahtijevaju izmjenu i dopunu, zahtjev zajednički podnose Komisiji najkasnije tri mjeseca prije planiranog stupanja izmjene i dopune na snagu.

(3) Komisija može izmijeniti dokumente u Dodacima III i IV, a da ovo ne podrazumijeva izmjenu i dopunu ovog Sporazuma o financiranju. Korisnici programa IPA III se pismenim putem obavještavaju o svim takvim izmjenama i dopunama i njihovom stupanju na snagu.

Članak 18 – Obustava ovog Sporazuma o financiranju

(1) Provođenje Sporazuma o financiranju može se obustaviti u sljedećim slučajevima:

a) Komisija može obustaviti provedbu ovog Sporazuma o financiranju ako bilo koji korisnik programa IPA III prekrši obvezu prema ovom Sporazumu o financiranju.

b) Komisija može obustaviti provedbu ovog Sporazuma o financiranju ako vodeći korisnik programa IPA III prekrši bilo koju obvezu utvrđenu prema postupcima i standardnim dokumentima iz članka 18. stavak 2. FFPA-a, ne dovodeći u pitanje odredbe članka 8. stavak 2.

c) Komisija može obustaviti provedbu ovog Sporazuma o financiranju ako vodeći korisnik programa IPA III ne ispunjava uvjete za povjeravanje zadataka provedbe proračuna.

d) Komisija može obustaviti provedbu ovog Sporazuma o financiranju ako bilo koji korisnik programa IPA III odluči obustaviti ili prekinuti proces pristupanja članstvu u EU.

e) Komisija može obustaviti provedbu ovog Sporazuma o financiranju ako bilo koji korisnik programa IPA III prekrši obvezu koja se odnosi na poštivanje ljudskih prava, demokratskih načela i vladavine prava i u teškim slučajevima korupcije ili ako je korisnik programa IPA III kriv za tešku profesionalnu grešku dokazanu opravdanim sredstvom. Teška profesionalna greška se tumači kao nešto od sljedećeg:

- kršenje važećih zakona ili propisa ili etičkih standarda profesije kojoj osoba ili subjekt pripada, ili
- svako nezakonito ponašanje osobe ili subjekta koje ima utjecaj na njegov profesionalni kredibilitet gdje takvo ponašanje označava nezakonitu namjeru ili grubi nemar.

f) Ovaj Sporazum o financiranju može se obustaviti u slučajevima više sile, definiranim u daljnjem tekstu: „Viša sila" znači bilo koju nepredviđenu i iznimnu situaciju ili događaj izvan kontrole ugovornih strana koji bilo koju od njih sprječava u ispunjavanju njezinih obveza, a koji se ne može pripisati njihovoj pogreški ili nemaru (ili njihovih izvođača, zastupnika ili zaposlenika) i koji ne može biti riješen unatoč dubinskoj analizi. Kvarovi opreme ili materijala ili kašnjenja u stavljanju na raspolaganje, radnički prosvjedi ili financijske poteškoće ne mogu se smatrati višom silom. Neće se smatrati da ugovorna strana krši svoje obveze ako je u tome sprječava viša sila o kojoj je druga strana uredno obaviještena. Ugovorna strana koja se suočava sa slučajem više sile bez odlaganja obavještava drugu stranu i navodi prirodu, izgledno razdoblje trajanja i predviđene posljedice problema, i poduzima sve mjere kako bi umanjila moguću štetu. Ako viša sila utječe samo na dio programa, obustava Sporazuma o financiranju može biti djelomična. Niti jedna od strana neće se smatrati odgovornom za kršenje svojih obveza prema ovom Sporazumu o financiranju ako je u ispunjavanju istih spriječena višom silom, pod uvjetom da poduzima mjere za smanjenje moguće štete.

(2) Komisija može obustaviti ovaj Sporazum o financiranju bez prethodne obavijesti.

(3) Komisija može poduzeti bilo koju odgovarajuću mjeru predostrožnosti prije obustave.

(4) Kada se dostavi obavijesti o obustavi, potrebno je naznačiti posljedice za ugovore o nabavi koji su u tijeku ili će biti potpisani, ugovore o grantovima i sporazume o doprinosu.

(5) Obustava ovog Sporazuma o financiranju ne dovodi u pitanje prekid plaćanja i raskid ovog Sporazuma o financiranju od strane Komisije u skladu s člankom 6. i člankom 19.

(6) Strane će nastaviti s provedbom Sporazuma o financiranju kada to uvjeti dopuste, uz prethodno pismeno odobrenje Komisije. Ovo ne dovodi u pitanje bilo kakve izmjene i dopune ovog Sporazuma o financiranju, koje bi mogle biti potrebne za prilagodbu programa novim uvjetima provedbe, uključujući, ako je moguće, produženje razdoblja operativnog provođenja i izvršenja, ili raskid ovog Sporazuma o financiranju u skladu s člankom 19.

Članak 19 - Raskid ovog Sporazuma o financiranju

(1) Ako se problemi koji su doveli do obustave ovog Sporazuma o financiranju ne riješe u roku od najviše 180 dana, bilo koja strana može raskinuti Sporazum o financiranju uz otkazni rok od 30 dana.

(2) Kada se dostavi obavijest o raskidu, navode se posljedice za ugovore o nabavi, ugovore o grantu i sporazume o doprinosu koji su u tijeku ili će se potpisati.

(3) Raskid ovog Sporazuma o financiranju ne isključuje mogućnost Komisije da izvrši financijske ispravke u skladu s člancima 43. i 44. FFPA-a.

Članak 20 - Mjerodavno pravo, rješavanje sporova

(1) Ovaj Sporazum reguliran je pravom EU-a.

(2) Ako se spor koji se odnosi na tumačenje, primjenu ili valjanost Sporazuma ne može riješiti sporazumno, riješit će se arbitražom u skladu s Arbitražnim pravilima Stalnog arbitražnog suda iz 2012.godine, u skladu sa sljedećim:

(a) Sastav vijeća

Za zahtjeve od 500.000 eura ili više: vijeće se sastoji od tri arbitra. Svaka će stranka imenovati jednog arbitra u roku od 40 kalendarskih dana nakon slanja obavijesti o arbitraži. Dva arbitra koje su imenovale stranke zauzvrat će imenovati trećeg arbitra koji će djelovati kao predsjedavajući arbitar.

Za zahtjeve ispod 500.000 eura: vijeće će se sastojati od jednog arbitra, osim ako se stranke ne dogovore drugačije.

Ako se vijeće ne sastavi u roku od 80 kalendarskih dana nakon slanja obavijesti o arbitraži, bilo koja strana može zatražiti od tajništva Stalnog arbitražnog suda ili drugog međusobno prihvatljivog neutralnog tijela da imenuje potrebnog/potrebne arbitra/arbitre.

(b) Sjedište

Sjedište arbitražnog vijeća je Den Haag, Nizozemska.

(c) Jezik

Jezik postupka bit će engleski ili neki drugi službeni jezik Europske unije koji je obostrano prihvatljiv. Dokazi se mogu izvesti i na drugim jezicima, ako se stranke s tim slože.

(d) Postupak

Pribjegavanje privremenim mjerama, intervencijama treće strane i intervencijama *amicus curiae* je isključeno.

Ako jedna strana od vijeća zatraži da s informacijama ili materijalom postupa povjerljivo, odluka se donosi u obliku obrazloženog naloga i nakon saslušanja druge strane (10 kalendarskih dana za podnošenje primjedbi). Vijeće će odvagnuti razloge zahtjeva, prirodu informacije i pravo na učinkovitu sudsku zaštitu. Vijeće posebno može:

- učiniti otkrivanje podložnim posebnim obvezama ili

- odlučiti se protiv otkrivanja, ali narediti izradu nepovjerljive verzije ili sažetka informacija ili materijala, koji sadrži dovoljno informacija da omogući drugoj strani da izrazi svoje stavove na smislen način.

Ako se od vijeća traži da sasluša slučaj zatvoreno za javnost, odluka će se donijeti nakon saslušanja druge strane (10 kalendarskih dana za podnošenje primjedbi). Vijeće će uzeti u obzir razloge za zahtjev i prigovore druge strane (ako postoje).

Ako se od vijeća traži tumačenje ili primjena prava Europske unije, ono će prekinuti postupak i zatražiti od „Predsjednika Visokog suda u Parizu" (Président du Tribunal de grande instance de Paris, „juge d'appui"), u skladu s člancima 1460. i 1505. francuskog Zakonika o građanskom postupku zatražiti prethodnu odluku od Suda Europske unije u skladu s člankom 267. Ugovora o funkcioniranju Europske Unije. Postupak pred arbitražnim sudom nastavit će se nakon donošenja odluke od strane *juge d'appui*. Odluka Suda EU-a i *juge d'appui* obvezujuća je za vijeće. Arbitražna odluka bit će konačna i obvezujuća za stranke i one će je izvršiti bez odgode.

Međutim, svaka strana može zatražiti da odluku preispita Žalbeni sud u Haagu (Gerechtshof Den Haag) na temelju važećeg nacionalnog zakona. U tom slučaju, odluka se neće smatrati konačnom do okončanja ovog postupka. Odluka revizijskog suda obvezujuća je za vijeće.

(e) Troškovi

Troškovi arbitraže sastoje se od:

- naknada i razumnih troškova arbitara.
- razumnih troškova vještaka i svjedoka koje je odobrilo vijeće i
- naknada i troškova Tajništva Stalnog arbitražnog suda za arbitražni postupak (npr. catering, osiguranje službenika, soba, tumačenje).

Naknade arbitara ne smiju premašiti:

- 30.000 eura po arbitru ako je sporni iznos ispod 1.000.000 eura
- 15% spornog iznosa ako je taj iznos veći od 1.000.000 eura. U svakom slučaju naknade arbitara ne smiju premašiti 300.000 eura.

Troškove arbitraže snose stranke u jednakom omjeru, osim ako nije drukčije dogovoreno.

Stranke same snose svoje troškove pravnog zastupanja i druge troškove koje imaju u vezi s arbitražom.

(f) Povlastice i imuniteti

Dogovor o provođenju arbitraže prema Arbitražnim pravilima Stalnog arbitražnog suda iz 2012.godine ne predstavlja i ne može se tumačiti kao odricanje od povlastica ili imuniteta bilo koje strane, na koje imaju pravo.

Članak 21 – Mjere ograničavanja EU-a

(1) Definicije

(a) "Mjere ograničavanja EU-a" označavaju mjere ograničavanja usvojene u skladu s Ugovorom o Europskoj uniji (TEU) ili Ugovorom o funkcioniranju Europske unije (UFEU).

(b) "Ograničena osoba" označava sve subjekte, pojedince ili grupe pojedinaca koje je EU odredila da podliježu mjerama ograničavanja EU-a[5].

(2) U svim svojim odnosima, stranke priznaju da prema pravu EU-a nikakva sredstva ili gospodarski resursi EU-a ne smiju biti izravno ili neizravno dostupni Ograničenim osobama ili služiti u njihovu korist.

(3) Vodeći korisnik programa IPA III osigurava da nijedna transakcija koja se pronađe na popisu sankcija EU-a nema izravnu ili neizravnu korist od financiranja EU-a. Vodeći korisnik programa IPA III obvezuje se osigurati ovu obvezu:

(a) provjerom rezultata pretrage na popisu sankcija EU-a, prije sklapanja i plaćanja prema relevantnim sporazumima, svaki ugovaratelj, korisnik granta i krajnji primatelj s kojim vodeći korisnik programa IPA III ima ili se očekuje da će imati izravan ugovorni odnos (izravni primatelj), kako bi se procijenilo je li takav primatelj Ograničena osoba.

(b) provjerom ili drugim odgovarajućim sredstvima (koja mogu uključivati naknadnu provjeru) na temelju pristupa temeljenog na riziku, da nijedan subjekt koji bi neizravno primao sredstva EU-a nije Ograničena osoba.

(4) U slučaju da vodeći korisnik programa IPA III ocijeni da je bilo koji od primatelja (izravnih ili neizravnih) sredstava EU-a Ograničena osoba, vodeći korisnik programa IPA III će odmah obavijestiti Komisiju.

(5) Ne dovodeći u pitanje obvezu iz gornje točke 3., ako Komisija ocijeni da korištenje financijske pomoći Unije u okviru programa IPA III rezultira ili je rezultiralo kršenjem mjera ograničavanja EU-a, odgovarajući iznosi neće biti prihvatljivi za financijsku pomoć Unije u okviru programa IPA III. Ovo ne dovodi u pitanje bilo kakva prava koja Komisija može imati da obustavi ili prekine radnju zahvaćenu takvim kršenjem, da povrati sva sredstva EU-a koja je doprinijela Komisija ili da obustavi ili raskine ovaj sporazum o financiranju.

(6) Određivanje korektivnih mjera izvršit će se u skladu s načelom razmjernosti. Korektivne mjere primjenjuju se samo na sredstva EU-a koja su dostupna primatelju ili su u njegovu korist za razdoblje tijekom kojeg je ostao Ograničena osoba.

(7) Ova klauzula ne dovodi u pitanje iznimke sadržane u Mjerama ograničavanja.

[5] www.sanctionsmap.eu. Karta sankcija je informatički alat za identifikaciju režima sankcija. Izvor sankcija proizlazi iz pravnih akata objavljenih u Službenom listu Europske unije (SL). U slučaju nepodudarnosti između objavljenih pravnih akata i ažuriranja na web stranici, mjerodavna je verzija u Službenom listu.

Akcijski dokument za Ugovor o izgradnji države i otpornosti za Bosnu i Hercegovinu (IPA 2023.)

DODATAK ZA BUDŽETSKU PODRŠKU: NAČINI ISPLATE, USLOVI I INDIKATORI UČINKA

1. Odgovornosti

U skladu s odredbama Sporazuma o finansiranju, nadležna tijela partnerske zemlje Komisiji dostavljaju formalni zahtjev za isplatu svake tranše u skladu s rasporedom u nastavku. Zahtjev obavezno uključuje: (i) cjelovitu analizu i obrazloženje za isplatu sredstava, uz potrebnu popratnu dokumentaciju; (ii) propisno potpisan obrazac s finansijskim podacima kako bi se olakšalo plaćanje.

2. Okvirni raspored isplata

Okvirni raspored isplata

Fiskalno i kvartalno razvrstano po zemljama	Prva godina (2023.)				Druga godina (2024.)				Treće godina (2025.)				Ukupno u milionima eura
	K1	K2	K3	K4	K1	K2	K3	K4	K1	K2	K3	K4	
Fiksna tranša u milionima eura	63				7								70
Varijabilna tranša u milionima eura													
Ukupno u milionima eura	63				7								70

3. Opći uslovi za isplatu svih tranši

Opći uslovi navedeni u tabeli u nastavku primjenjuju se na isplatu svih tranši, a svi zahtjevi za isplatu tranše moraju biti potkrijepljeni svim odgovarajućim i ažuriranim informacijama i dokumentima o općim uslovima.

Opći uslovi za isplatu svih tranši

Oblast	Opći uslovi	Izvor provjere

Javne politike	Zadovoljavajući napredak u provedbi akcijskog plana zemlje za rješavanje posljedica socioekonomskih efekata energetske krize te kontinuirana vjerodostojnost i relevantnost te ili naknadne strategije.	• Službeni izvještaji o aktivnostima nadležnih ministarstava (MVTEO, entiteti i nadležna odjeljenja Brčko distrikta) • Službeni izvještaji Vlade FBiH o broju subvencioniranih potrošača električne energije • Službeni izvještaji Vlade Brčko distrikta o broju subvencioniranih potrošača energije. • Službeni izvještaji Vlade Kantona Sarajevo o broju subvencioniranih potrošača energije. • Izvještaji MVTEO-a, entitetskih fondova za energetsku efikasnost i vlasti Brčko distrikta o provedenim mjerama energetske efikasnosti (isplaćena bespovratna sredstva) • Odluke koje su donijele sve relevantne razine vlasti. • Izvještaj Evropske komisije o BiH; • Izvještaji BiH Sekretarijatu Energetske zajednice; • Godišnji izvještaj Energetske zajednice o provedbi; • Izvještaj o napretku provedbe NECP-a • EU4Green izvještaji o napretku
Makroekonomska stabilnost	Održavanje vjerodostojne i relevantne makroekonomske politike usmjerene na stabilnost ili napredak u ponovnoj uspostavi ključnih bilansi.	• Izvještaj MMF-a prema članu IV. • Procjene ECFIN-a
Upravljanje javnim finansijama	Zadovoljavajući napredak u provedbi reformi za poboljšanje upravljanja javnim finansijama, uključujući mobilizaciju domaćih prihoda, te kontinuirana relevantnost i vjerodostojnost programa reformi.	• PEFA 2022. (objavit će se 2023.) • Izvještaj OECD-a SIGMA-a o procjeni (maj 2022.) • Izvještaji o praćenju strategije upravljanja javnim finansijama (kontinuirano) • Izvještaji EU-a za pojedinačne zemlje (godišnje) • Izvještaji MMF-a (godišnje) • Izvještaji nacionalnih tijela

Transparentnost budžeta i nadzor budžeta	Zadovoljavajući napredak u pogledu javne dostupnosti pristupačnih, blagovremenih, sveobuhvatnih i pouzdanih budžetskih informacija	• PEFA 2022. (objavit će se 2023.) • Izvještaj OECD-a SIGMA-a o procjeni (maj 2022.) • Indeks otvorenosti vlasti (godišnje) • Istraživanje o otvorenosti budžeta (godišnje) • Indikatori upravljanja na svjetskoj razini (Svjetska banka – godišnje) • Izvještaji MMF-a • Zakonodavni nadzor revizijskih izvještaja • Izvještaji nacionalnih tijela

4. Posebni uslovi za isplatu pojedinačnih tranši

Nije primjenjivo

5. Načini izračuna i isplate varijabilne tranše

Nije primjenjivo

6. Opis indikatora uspješnosti i ciljnih vrijednosti koji se upotrebljavaju za isplatu varijabilnih tranši

Nije primjenjivo

Akcioni plan/mapa puta pripremljena od strane Bosne i Hercegovine uvidom na stanje i otpornost u okviru Paketa energetske podrške

Ugovor o izgradnji

I. cilj: Ublažiti direktni socio-ekonomski uticaj energetske krize			
1. mjera: Podrška energetski siromašnim potrošačima/ugroženim domaćinstvima[1] da prevaziđu povećanje cijena računa za grijanje			
Indikator	Polazno stanje	Cilj	Izvor verifikacije
Broj ugroženih domaćinstava koja su koristila podršku za prevazilaženje povećanja cijena računa za grijanje 2022/23. razvrstani po spolu i kategoriji.	Nema ugroženih domaćinstava koja su koristila podršku za prevazilaženje porasta cijena računa za grijanje 2022/23, u vrijeme izrade Akcionog plana.	165.000 ugroženih domaćinstava koja su koristila podršku za prevazilaženje porasta cijena računa za grijanje 2022/23[2]	• Službeni izvještaji o aktivnostima o implementaciji projekta od strane nadležnih ministarstava (MVTEO, nadležnih ministarstva entiteta i Brčko Distrikta) • Ad-hoc izvještaji na zahtjev Delegacije EU u BiH
Broj ranjivih potrošača koji su imali koristi od Kantona Sarajevo kroz postojeće subvencije za električnu energiju, gas i daljinsko grijanje u dva zimska mjeseca razvrstano po spolu i kategoriji.	Do 40.000 ugroženih potrošača (penzionera i osoba u stanju socijalne potrebe) već koristi subvencionisane račune za energiju u dva zimska mjeseca[3] (2022)	Nastavak podrške za do 40.000 ugroženih potrošača (penzionera i lica u stanju socijalne potrebe) koji su koristili subvencionisane račune za energiju u dva zimska mjeseca (kratkoročno)	• Službeni izvještaj Kantona Sarajevo o broju subvencioniranih potrošača energije. • Ad-hoc izvještaji na zahtjev Delegacije EU u BiH

[1] U zakonima o socijalnoj zaštiti ne koristi se isključivo termin „ugrožene kategorije", već se koristi termin „stanje socijalne potrebe. Ka tačno potpada pod pojam „stanje socijalne potrebe" definisano je u 14 zakona o socijalnoj zaštiti (entiteti Federacije BiH i Republika Srpska, Brčko distrikt i deset kantona). Za svaku od ovih kategorija koja se nalaze u „stanju potrebe" postoje Lex specialis zakoni (npr. Zakon o borcima, Zakon o civilnim žrtvama rata) koji jasno definišu kategorije „socijalne potrebe" unutar ovih kategorija. Ukupne informacije o najugroženijim kategorijama obuhvataju stanje osobe preko 65 godina, domaćinstva sa više od dvoje djece, mlade od 15 do 25 godina bez obrazovanja, osobe sa invaliditetom, raseljena lica i posebno Roma.

[2] Sa fiksnom raspodjele FBiH:RS :BD - 66% ,33%, 1% i ukupno 50 miliona eura.

[3] Ukupno 300 BM za novembar i december

2. mjera: Subvencije za energetski siromašne potrošače za račune energenata			
Indikator	**Polazno stanje**	**Cilj**	**Izvor verifikacije**
Broj ugroženih potrošača koji su imali koristi od Vlade FBiH po Odluci o Sprovođenje mjera za Smanjenje električne energije u domaćinstvu Troškovi i mjere stimulativne energetske efikasnosti razvrstane po spolu i kategoriji	Do 65.000 ugroženih potrošača (penzionera sa najnižim penzijama i korisnika stalne novčane pomoći) već koristi subvencionisane račune za struju. (2022)	Nastavak podrške do 65.000 ugroženih potrošača (penzionera sa najnižom penzijom i primaoca stalne novčane pomoći) koji su koristili subvencionisane račune za struju. (kratkoročno)	• Službeni izvještaj Vlade FBiH o broju subvencioniranih potrošača električne energije. • Ad-hoc izvještaji na zahtjev Delegacije EU u BiH
Broj ugroženih potrošača koji su imali koristi od Programa Vlade Brčko Distrikta za pružanje finansijske podrške socijalno ugroženim potrošačima za plaćanje komunalnih računa razvrstano po spolu i kategoriji	Do 12.000 ugroženih potrošača (penzionera i osoba u stanju socijalne potrebe). već koristi subvencionisane račune za energiju. (2022)	Kontinuirana podrška za do 12.000 ugroženih potrošača (penzionera i osoba u stanju socijalne potrebe) koji su imali koristi od subvencionisanih računa za energiju. (kratkoročno)	• Zvanični izvještaji Vlade Brčko Distrikta o broju subvencioniranih potrošača energije. • Ad-hoc izvještaji na zahtjev delegacije EU u BiH

3. Mjera: Podrška mjerama energetske efikasnosti za mikro, mala i srednja preduzeća[4]			
Indikator	**Osnovna linija**	**Cilj (kratkoročni i srednjoročni)**	**Izvor verifikacije**

[4] Cilj mjera je podsticanje MMSP, sa posebnim fokusom na mikro preduzeća i preduzeća u vlasništvu žena da smanje potrošnju energije davanjem subvencija za ulaganja u mjere energetske efikasnosti.

Broj MMSP podržanih za mjere energetske efikasnosti iz fondova za energetsku efikasnost razvrstan po spolu	Nema MMSP podržanih za energiju mjere efikasnosti (2022)	400 MMSP podržanih za energiju mjere efikasnosti[5] (kratkoročno)	• MVTEO, entitetski fondovi za energetsku efikasnost i vlasti Brčko Distrikta izvještavaju o provedenim mjerama energetske efikasnosti (isplaćeni grantovi) • Ad-hoc izvještaji na zahtjev Delegacije EU u BiH
4. Mjera: Podrška mjerama energetske efikasnosti za stambene zgrade			

Indikator	Osnovna linija	Cilj (kratkoročni i srednjoročni)	Izvor verifikacije
Broj stambenih zgrada koje su podržane za mjere energetske efikasnosti (kao što su poboljšana fasada zgrade, kotao za grijanje, toplotna pumpa, rasvjeta i fotonaponski sistem) iz fondova za energetsku efikasnost razvrstanih prema spolu[6]	Nijedna stambena zgrada nije podržana za mjere energetske efikasnosti (2022)	4000 stambenih zgrada podržano je za mjere energetske efikasnosti[7] (kratkoročno)	• MVTEO, entitetski fondovi za energetsku efikasnost i vlasti Brčko Distrikta izvještavaju o provedenim mjerama energetske efikasnosti (isplaćeni grantovi) • Ad-hoc izvještaji na zahtjev Delegacije EU u BiH
5. Mjera: Komunikacijske i kampanje podizanja svijesti[8]			

[5] Sa šemom raspodjele FBiH:RS:BD – 66%:33%:1% i ukupno 10 miliona eura
[6] Ova mjera neće podržati iste korisnike kao u Cilju 1, Mjeri 1.
[7] Sa šemom raspodjele FBiH:RS:BD – 66%:33%:1% i ukupno 10 miliona eura
[8] Ova mjera ima za cilj planiranje i provođenje aktivnosti koje se odnose na povećanje svijesti građana o energetskoj efikasnosti i obnovljivim izvorima energije i komuniciranje o paketu energetske podrške.

Indikator	Osnovna linija	Cilj (kratkoročni i srednjoročni)	Izvor verifikacije
Nivo svijesti javnosti o energetskoj efikasnosti i obnovljivim izvorima energije (mjerna jedinica je % ispitanika i njihov nivo svijesti prije i nakon sprovođenja promotivne kampanje – TV vijesti, saopštenja za javnost i društvene mreže).	0% (osnovna linija će se odrediti prvim mjerenjem ankete) (2022)	50% (2023)	• Zvanični izvještaji o aktivnostima o implementaciji paketa od nadležnih ministarstava (MVTEO, entiteti i Brčko Distrikt,resorna ministarstva) • Ad-hoc izvještaji na zahtjev Delegacije EU u BiH
Broj javnih događaja na kojima se promovira paket energetske podrške i rezultati	0 (2022)	Najmanje 5 događaja uključujući ceremoniju potpisivanja ugovora o finansiranju i transfer prve tranše (90% ukupnog iznosa) (2024)	• Zvanični izvještaji o aktivnostima o implementaciji paketa od nadležnih ministarstava (MVTEO, entiteti i Brčko Distrikt,resorna ministarstva) • Ad-hoc izvještaji na zahtjev Delegacije EU u BiH
			• MVTEO, entiteti i Brcko District resorna ministarstva • Web stranice • Saopštenja za javnost

II. Cilj: Uspostaviti strategiju energetske otpornosti

1. Mjera: Usvojiti kratkoročnu do srednjoročnu strategiju/akcioni plan energetske otpornosti

Indikator	Osnovna linija	Cilj8 kratkoročni i srednjoročni))	Izvor verifikacije

Usvojiti stres test energetske sigurnosti – procjena rizika od poremećaja u snabdijevanju prirodnim gasom u Bosni i Hercegovini usklađena sa zelenom tranzicijom sektora	Stres test energetske sigurnosti s mjerama smanjenja rizika od 2014 (2022)	Ažurirani stres test energetske sigurnosti s usvojenim mjerama smanjenja rizika (kratkoročno)	• Izvještaj Evropske komisije BiH; • Izvještaji BiH Sekretarijatu Energetske zajednice; • Ad-hoc izvještaji na zahtjev Delegacije EU u BiH
% politika i mjera za dugoročnu energetsku sigurnost zemlje za sprječavanje budućih kriza, u skladu sa zelenom tranzicijom, kao dio Implementiranog NECP-a	0 (2022)	100 (srednjoročno)	• Izvještaj Evropske komisije BiH; • Izvještaji BiH Sekretarijatu Energetske zajednice; • Godišnji izvještaj o implementaciji Energetske zajednice; • Izvještaj o napretku implementacije NECP-a. • Ad-hoc izvještaji na zahtjev Delegacije EU u BiH
2. Mjera: Poboljšanje energetskog zakonodavstva radi povećanja otpornosti u slučaju energetske krize			
Indikator	Osnovna linija	Cilj (kratkoročni i srednjoročni)	Izvori verifikacije

Usvajanje nacrta izmjena i dopuna državnog zakonodavstva o električnoj energiji kojim se omogućava uspostavljanje NEMO-a i učešće u spajanju tržišta	Izmjene i dopune izrađene od strane Sekretarijata Energetske zajednice (2022)	Usvojen nacrt izmjena i dopuna državnog zakonodavstva o električnoj energiji koje omogućavaju uspostavljanje NEMO-a i učešće u spajanju tržišta. (3. kvartal 2023.)	• Izvještaj Evropske komisije BiH; • Izvještaji BiH Sekretarijatu Energetske zajednice; • Godišnji izvještaj o implementaciji Energetske zajednice; • Izvještaj o napretku implementacije NECP-a. • Ad-hoc izvještaji na zahtjev Delegacije EU u BiH
Ažuriranje sigurnosti snabdijevanja Izjava i dostavljanje Sekretarijat Energetske zajednice Sigurnost koordinacije snabdijevanja Grupa	Zastarjela sigurnost snabdijevanja Izjava, Sekretarijat Energetske zajednice Sigurnost snabdijevanja Koordinatorska grupa obaviještena 2013. (2013.)	Izjava o sigurnosti snabdijevanja ažurirana i dostavljena Sekretarijatu Energetske zajednice Bezbijednost od Grupe za koordinaciju nabavke (2023)	• Izvještaji BiH Sekretarijatu Energetske zajednice; • Godišnji izvještaj o implementaciji Energetske zajednice; • Ad-hoc izvještaji na zahtjev Delegacije EU u BiH
Transpozicija i implementacija Uredbe o spremnosti na rizik	Uredba o spremnosti na rizik nije transponovana. (2022)	Transponirana i implementirana uredba o spremnosti za rizik. (2023)	• Izvještaji BiH Sekretarijatu Energetske zajednice; • Godišnji izvještaj o implementaciji Energetske zajednice; • Ad-hoc izvještaji na zahtjev Delegacije EU u BiH

III. Cilj: Zelena tranzicija

1. Mjera: Strategija zelene tranzicije (odnosi se na strukturna pitanja)

Indikator	Osnovna linija	Cilj (kratkoročni i srednjoročni)	Izvor verifikacije

Usvojiti klimatske i energetske ciljeve kao dio mape puta za dekarbonizaciju do 2030. i NECP-a, a kako je predložila Evropska komisija	Klimatski i energetski ciljevi nisu usvojeni kao dio mape puta za dekarbonizaciju do 2030. NECP, a prema prijedlogu Evropska komisija	Klimatski i energetski ciljevi usvojeni kao dio mape puta za dekarbonizaciju do 2030. i NECP-a, a kako je predložila Evropska komisija	• Odluke koje donose nadležni nivoi vlasti. • Ad-hoc izvještaji na zahtjev Delegacije EU u BiH

	(2022)	(očekuje se u Dec 2022)	
Dovršiti nacrt Integriranog nacionalnog energetskog i klimatskog plana (NECP) koji će zamijeniti nacionalnu energetsku strategiju i nacionalne akcione planove energetske efikasnosti i obnovljive energije i obavijestiti Sekretarijat Energetske zajednice	Nacrt Integrisanog nacionalnog energetskog i klimatskog plana (NECP) nije završen (2022.)	Završen nacrt Integrisanog nacionalnog energetskog i klimatskog plana (NECP) i obavješten Sekretarijat Energetske zajednice (2. kvartal 2023.)	• Izvještaji BiH Sekretarijatu Energetske zajednice • Godisnji izvjestaj o implementaciji Energetskoj zajednici Izvještaj o napretku implementacije NECP-a. • Ad-Hoc izvještaji na zahtjev Delegacije EU uBiH
Usvojiti Integrirani nacionalni energetski i klimatski plan (plan Energetske zajednice) koji će zamijeniti nacionalnu energetsku strategiju i nacionalne akcione planove energetske efikasnosti i obnovljive energije (sa ciljevima jednakim ili višim od onih usvojenih na Ministarskom vijeću Energetske zajednice u decembar 2022.)	Integrisani nacionalni energetski i klimatski plan (Plan Energetske zajednice) nije usvojen (2022)	Integrisani nacionalni energetski i klimatski plan (plan Energetske zajednice) usvojen (2024)	• Izvještaji BiH Sekretarijatu Energetske zajednice • Godisnji izvjestaj o implementaciji Energetskoj zajednici Izvještaj o napretku implementacije NECP-a.

Usvojiti Mapu puta za regione uglja samo energetske tranzicije	Mapa puta za regione uglja,"just energy transition" nije usvojena (2022.)	Mapa puta za regione uglja, „just energy transition" usvojena (Q2 2023)	• Izvještaj BiH Sekretarijatu Energetske zajednice Godišnji izvještaj o implementaciji Energetskoj zajednici • Odluke usvojene na relevantnom nivou vlasti (VM) Ad-hoc izvještaji na zahtjev Delegacije EU u BiH

Razdvajanje i certifikacija svih operatora sistema za prenos i distribuciju gasa i električne energije u skladu sa Trećim energetskim paketom	Ograničen napredak (2022)	Operatori prenosnog i distributivnog sistema gasa i električne energije potpuno odvojeni i certificirani u skladu sa Trećim energetskim paketom (1. kvartal 2024)	• Izvještaj Evropske komisije BiH □ Izvještaji BiH prema Sekretarijatu Energetske zajednice □ Godišnji izvještaji o implementaciji prema Energetskoj zajednici ; □ Izvještaj o napretku implementacije NECPa . □ Ad-hoc izvještaji na zahtjev Delegacije EU u BiH
Usklađenost s acquis-em o državnoj pomoći i okolišu za sve elektrane na ugalj, uključujući projekte za nove, i ispravljanje kršenja Direktive o sumporu u gorivima	Ograničen napredak (2022)	Sve elektrane na ugalj, uključujući nove, potpuno usklađene sa acquis-em o državnoj pomoći i okolišu, a kršenje Direktive o sumporu u gorivima je ispravljeno. (1. kvartal 2024.)	□ Izvještaj Evropske komisije BiH □ Izvještaji BiH prema Sekretarijatu Energetske zajednice;

			• Godišnji izvještaji o implementaciji prema Energetskoj zajednici • Izvještaj o napretku implementacije NECPa • Ad-hoc izvještaji na zahtjev Delegacije EU u BiH
Uspostaviti radne grupe za implementaciju Zelene Agende za zapadni Balkan i podržati Berlinsku deklaraciju od Novembar 2022	Radna grupa za implementaciju zelene agende nije formirana. (2022) Berlinska deklaracija iz novembra 2022. nije prihvaćena. (2022)	Osnovana radna grupa za implementaciju zelene agende (4. kvartal 2022.)[9] Potvrđena Berlinska deklaracija iz novembra 2022. (1. kvartal 2023.)	▫ Odluka o formiranju radne grupe za provođenje zelene agende ▫ EU4Green izvještaji o napretku ▫ Ad-hoc izvještaji na zahtjev Delegacije EU u BiH
Dizajnirati i implementirati sveobuhvatnu strategiju renoviranja zgrada (svi nivoi vlasti) kako bi se poboljšala energetska efikasnost i	Sveobuhvatna strategija renoviranja zgrada (svi nivoi vlasti) nije izrađena (2022)	Usvojene i implementirane strategije renoviranja zgrada (2023)	▫ Izvještaj Evropske komisije BiH
mjere smanjenja potražnje, uključujući potrebnu zakonsku regulativu, poticaje za privatni sektor i domaćinstva			▫ Izvještaji BiH prema Sekretarijatu Energetske zajednice ▫ Godišnji izvještaji o implementaciji prema Energetskoj zajednici ; ▫ Ad-hoc reports on request of EU Delegation to BiH

[9] EU4Green to može podržati.

Predložak za procjenu međusektorskih pitanja u akcijskim dokumentima u okviru finansijskog instrumenta NDICI – Globalna Evropa (susjedstvo) i IPA III

Popratni dokument za izradu i pregled kvalitete akcijskog dokumenta

Akcijski dokument uz Ugovor o izgradnji države i otpornosti za Bosnu i Hercegovinu (IPA 2023.)

Predložak je predviđen u prilogu aktivnostima finansiranima iz IPA-e III i Instrumenta za susjedstvo, razvoj i međunarodnu saradnju (NDICI) u različitim fazama postupka izrade i revizije kvalitete. Osnovni cilj dokumenta je podrška u izradi i reviziji mjera vodeće ili odgovorne službe kako bi se osiguralo uvrštavanje ključnih međusektorskih pitanja povezanih s politikama i programskim prioritetima. Ograničite svoje odgovore na najviše 10 redova po pitanju. Za podršku u vezi s ovim temama, na raspolaganju su relevantne tematske jedinice:

Tematska jedinica	Funkcionalna e-mail adresa
Ozelenjivanje	*Near-greening-facility@ec.europa.eu*
Rodna ravnopravnost i pristup temeljen na pravima	*Near-rulelaw-fundrights@ec.europa.eu*
Osjetljivost na sukobe i otpornost	*Near-rulelaw-fundrights@ec.europa.eu* *Near-crisis-security@ec.europa.eu*
Civilno društvo	*NEAR-civilsociety@ec.europa.eu*

1. Okoliš, klimatske promjene i biodiverzitet

- **U fazi utvrđivanja/izrade ili QS1[1]:**

Članom 25. stavom 5. Uredbe o Instrumentu za susjedstvo, razvoj i međunarodnu saradnju – Globalna Evropa utvrđuje se obavezna analiza okoliša, između ostalog, i u pogledu efekata klimatskih promjena i biodiverziteta, na razini mjera u skladu s primjenjivim zakonodavnim aktima Unije. Uredbom o Instrumentu za susjedstvo, razvoj i međunarodnu saradnju – Globalna Evropa utvrđuje se da se, prema potrebi, strateške procjene utjecaja na okoliš upotrebljavaju u provedbi sektorskih programa, uključujući efekat na klimatske promjene.
Procedura je dostupna u **Prilogu 3.** ***Smjernica za integraciju okoliša i klimatskih promjena u međunarodnu saradnju i razvoj EU-a***, kojim se utvrđuje prošireni **skrining rizika za okoliš i klimu** u skladu s prethodno navedenim zakonodavnim aktima i prilagođenao kontekstu razvojne saradnje EU-a. **Skrining je obavezan za sve mjere.**

[1] Pitanja povezana s „fazom utvrđivanaj/izrade ili QS1" prilažu se internim konsultacijama o inicijalnom akcijskom dokumentu. Pitanja i odgovori povezani s tom fazom također se prilažu akcijskom dokumentu u narednim koracima postupka revizije kvalitete.

Skrining se obavezno provodi u fazi izrade za svaku novu aktivnost[2]. Pomaže nam utvrditi postoji li vjerovatnoća da će neka mjera imati značajne efekte na okoliš ili uključivati visoke klimatske rizike te utvrditi potrebu za izradom strateške procjene utjecaja na okoliš (*engl.* SEA), procjene utjecaja na okoliš (*engl.* EIA) i/ili procjene klimatskih rizika (*engl.* CRA).
Provesti skrining rizika za okoliš i klimu te u nastavku navesti rezultate i kratko obrazloženje. Rezultati su navedeni i u akcijskom dokumentu.
U slučaju da nije potrebna niti jedna od prethodno navedenih procjena, postupak provjere ipak će pomoći u utvrđivanju niza rizika i prilika povezanih s okolišem i klimom koje bi trebalo riješiti pri osmišljavanju mjere.

Ishod skrininga strateške procjene utjecaja na okoliš (SEA – relevantna za budžetsku podršku i intervencije na strateškoj razini)

☐Potrebna je procjena utjecaja na okoliš.

Molimo navesti jasno obrazloženje.

☑Strateška procjena utjecaja na okoliš nije potrebna, ali će se tokom osmišljavanja mjere razmotriti ključni aspekti povezani s okolišem i klimom.

Navesti jasno obrazloženje i ključna pitanja u vezi s okolišem i klimatskim promjenama koja će se rješavati tokom osmišljavanja mjere.

☐Nisu potrebne dalje radnje.

Molimo navesti jasno obrazloženje.

Pri osmišljavanju mjere, u obzir se uzimaju svi zakoni, propisi i direktive u oblasti zaštite okoliša koje se primjenjuju u BiH, a koji su direktno povezani s ovom akcijom/mjerom.

Ishod skrininga procjene utjecaja na okoliš (EIA)

☐Projekat kategorije A: potrebna je procjena utjecaja na okoliš (mjera koje bi mogla imati znatan štetan utjecaj na okoliš)

☐Projekat kategorije B za koji je potrebna procjena utjecaja na okoliš (*idem*)

Ukratko navesti glavne aspekte koji će se razmatrati u procjeni utjecaja na okoliš.

☐Projekat kategorije B ne zahtijeva procjenu utjecaja na okoliš, ali za koji će se aspekti okoliša razmatrati tokom osmišljavanja aktivnosti

Navesti jasno obrazloženje i kratak opis glavnih aspekata koji će se razmatrati u procjeni utjecaja na okoliš.

☑Kategorija C: nije potrebna procjena utjecaja na okoliš

Zbog prirode aktivnosti procjena utjecaja na okoliš nije potrebna.

Ishod skrininga procjene rizika od klimatskih promjena (CRA)

☐Klimatski visokorizični projekat: CRA će biti pripremljena

Navesti ključne klimatske rizike koji su doveli do odluke.

☐Klimatski visokorizični projekat: Elementi CRA-a bit će integrisani kao dio procjene utjecaja na okoliš (ako je potrebna procjena utjecaja na okoliš)

Ukratko navesti aspekte klimatskih rizika (ranjivost i emisije) koji će se rješavati u okviru procjene utjecaja na okoliš.

[2] Kad je riječ o akcijskim dokumentima u okviru instrumenta IPA III, skrining se obavezno provodi u fazi izrade/procjene relevantnosti politika. Za mjere Instrumenta za susjedstvo, razvoj i međunarodnu saradnju, skrining bi trebalo provesti prije prvog QS1.

☑Klimatski niskorizični projekat: nema daljih mjera; aspekti klimatskih rizika rješavat će se tokom osmišljavanja mjere *Ukratko navesti aspekte klimatskih rizika (ranjivost I emisije) koji će se rješavati u okviru osmišljavanja mjere ili obrazložiti zašto dalje radnje nisu potrebne.*
Nije potrebna CRA.
Neovisno o tome je li za mjeru potreban namjenski alat poput strateške procjene utjecaja na okoliš, procjene utjecaja na okoliš ili procjene klimatskih rizika, sve mjere moraju obavezno integrisati okolišne i klimatske promjene kako bi se doprinijelo okolišnoj održivosti, niskougljičnom razvoju i otpornosti. *Pitanja u nastavku omogućavaju da razmislite o ključnim aspektima djelovanja u oblasti okoliša i klimatskih promjena. Prva dva pitanja povezana su s principom „nenanošenja štete", što je minimum koji se očekuje od svake mjere; pitanja 3. i 4. odnose se na osjetljivost mjere na uništavanje okoliša i klimatske promjene; a pitanja od 5. do 7. na mogućnosti da se mjerom doprinese transformacijskim promjenama u pravcu održivosti.*
1. Postoji li vjerovatnoća da će mjera imati negativan efekat na okoliš? Ako je odgovor potvrdan, jesu li odabrane mjere ublažavanja relevantne za izbjegavanje ili smanjenje tih efekata?
Mjera neće imati negativnih efekata na okoliš.
2. Je li vjerovatno da će mjera dovesti do značajnijih emisija stakleničkih plinova ili do razgradnje ponora ugljika? Koje su mjere integrisane kako bi se njegov ugljični otisak sveo na najmanju moguću mjeru?
Mjera neće dovesti do značajnijih emisija, naprotiv, pomoći će u smanjenju ugljičnog otiska na najmanju moguću mjeru.
3. Jesu li izvodljivost i efikasnost mjere osjetljivi na uništavanje okoliša (npr. degradacija zemljišta, onečišćenje vode)? Ako je odgovor potvrdan, koje su mjere predviđene kako bi se taj rizik sveo na najmanju moguću mjeru?
Ne
4. Je li mjera osjetljiva na klimatsku varijabilnost i klimatske promjene (npr. smanjena dostupnost vode, povećana učestalost i intenzitet ekstremnih vremenskih prilika)? Na koji način je u mjeru uvrštena otpornost na klimatske promjene?
Mjera može biti osjetljiva na klimatsku varijabilnost jer se provodi tokom zimske sezone (tj. postoji mogućnost da će za osigurane mjere biti potrebna ubrzana realizacija), ali će se poduzeti potrebne mjere ublažavanja kako bi se osigurala nesmetana provedba.
5. Iskorištavaju li se mjerom mogućnosti za maksimiziranje koristi za okoliš (npr. poboljšanje ekosistema s pomoću prirodnih rješenja)?
Da, svrha mjere je unaprijediti okoliš.
6. Iskorištavaju li se mjerom prilike za doprinos niskougljičnom razvoju i izgradnju otpornosti na klimatske promjene? Je li mjera usklađena s relevantnim NDC-om (utvrđeni doprinosi) ili NAP-om (plan adaptacije)?
Da, mjerom se doprinosi okolišu povećanjem ušteda energije i smanjenjem emisija stakleničkih plinova.
7. Uključuje li mjera mogućnosti za doprinos smanjenju rizika od katastrofa i provedbi Okvira iz Sendaija?
Nije primjenjivo

2. Rodna ravnopravnost i pristup temeljen na pravima

- **<u>U fazi utvrđivanja/projektovanja ili QS1:</u>**

Pitanja za usmjeravanje	Da	Ne (Potrebno obrazloženje)	Komentari/Obrazloženje
Samo za NDICI-GE: Akcijskim planom za rodnu ravnopravnost III (i Uredbom o Instrumentu za susjedstvo, razvoj i međunarodnu saradnju – Globalna Evropa) utvrđeno je da će za najmanje 85 % svih novih mjera rodna ravnopravnost biti značajan (OECD gender marker 1.) ili glavni cilj (OECD gender marker 2.). Doprinosi li se ovom mjerom postizanju tog cilja?	Nije primjenjivo	Nije primjenjivo	Nije primjenjivo
Je li G-marker ispravno dodijeljen u skladu s minimalnim kriterijima OECD-a?	DA		Gender DAC kodovi navedeni u odjeljku 1.1. ukazuju na to da je ta mjera označena kao G1, što znači da je rodna ravnopravnost važan cilj mjera. Jedan od izazova je i dalje učešće žena u ključnim institucijama širom BiH. Mjera je označena markerom G1, budući da, iako je rodna ravnopravnost i dalje važan i namjeravani cilj, nije osnovni razlog za poduzimanje mjere. Bez obzira na to, rodna ravnopravnost bit će uključena u Akcijski plan za energetiku u najvećoj mogućoj mjeri. Međutim, ispitat će se mogućnosti za veće učešće žena tokom provedbe mjere.
Ako je mjera označena sa G0, je li ta odluka utemeljena na rodnoj analizi?	Nije primjenjivo	Nije primjenjivo	Nije primjenjivo
Samo za NDICI-GE: Je li predložena mjera u skladu sa Strategijom za ljudska prava i demokratiju za pojedinačne zemlje?	Nije primjenjivo	Nije primjenjivo	Nije primjenjivo
Jesu li utvrđeni nositelji prava/osobe koje žive u osjetljivim situacijama na koje bi buduća mjera mogla utjecati?	DA		Mjera će biti usmjerena na energetsko siromaštvo u kontekstu energetske krize te će biti usmjerena na najranjivije (energetske) kupce.
Je li **marker invaliditeta** ispravno dodijeljen u skladu s kriterijima OECD-a?	DA		Mjera nije usmjerena specifično na osobe s invaliditetom. Međutim, s obzirom na to da je usmjerena na najranjivije segmente društva, očekuje se da će osobe s invaliditetom imati pravedan udio koristi od mjere. Mjera će biti usmjerena na energetsko

			siromaštvo u kontekstu energetske krize te usmjerena na najranjivije kupce.
Obuhvata li analiza rizika sve moguće nenamjerne **negativne efekte na ljudska prava** ili rizike koji **produbljuju rodne nejednakosti** ili prepreke cjelovitom učešću žena i djevojčica? Ako je odgovor potvrdan, jesu li odabrane mjere ublažavanja za prevazilaženje ili smanjenje tih negativnih efekata zadovoljavajuće?	DA		U 2019. godini gotovo 16,7 % domaćinstava u BiH imalo je poteškoća u održavanju adekvatne toplote u domovima, naspram 7,3 % domaćinstava u EU-u. Situacija će vjerojatno postati još teža pod ograničenjima energetske krize. U 2019. utvrđeno je da su žene izložene većem riziku od energetskog siromaštva i izloženosti zdravstvenim i okolišnim opasnostima povezanima s energijom. Kako bi se riješilo pitanje energetskog siromaštva i njegovih rodno specifičnih ishoda, potrebno je razviti niz alata i instrumenata politika za uspješnu integraciju rodno specifičnih mjera u energetski sektor. Potrebno je ukloniti višestruke prepreke povezane s ponašanjem i finansijskim kapacitetima kako bi se poboljšao pristup učinkovitijim uređajima s niskim troškovima i lakšim održavanjem za najranjivije grupe, čime bi se stoga smanjilo energetsko siromaštvo gdje god je to moguće.
Uključuje li djelovanje zaštitu, promociju i ostvarivanje ljudskih prava izgradnjom kapaciteta nositelja **dužnosti** (domaćih aktera)?	DA		Mjera nije usmjerena na izgradnju kapaciteta, već će uglavnom osigurati zaštitu i promociju ljudskih prava. Temelji se na uslovu da BiH usvoji Akcijski plan za energetsku krizu koji bi posebno trebao uzeti u obzir okolnosti, potrebe i prava najranjivijih kupaca/domaćinstava u kontekstu energetske krize.
Osnažuju li se tom mjerom **nositelji prava** (pogođene osobe i grupe koje imaju potraživanja i ljudska prava) da zatraže svoja prava?	DA		Mjere za smanjenje energetskog siromaštva planirat će se u okviru Akcijskog plana za energetsku krizu.

- **<u>U fazi formulacije/QS2:</u>**

Pitanja za usmjeravanje	Da	Ne (Potrebno obrazloženje)	Komentari/Obrazloženje

Jesu li obavljene konsultacije sa ženskim grupama/grupama koje rade na pravima žena? Jesu li obavljene konsultacije s predstavnicima nositelja prava/osobama koje žive u ranjivim situacijama na koje bi mjera mogla utjecati ili s organizacijama koje rade s njima?		NE	Zbog vremenskih ograničenja nije bilo konsultacija s organizacijama civilnog društva i ranjivim osobama, ali se zbog svoje prirode mjera temelji na nastavku slične tekuće i planirane podrške, gdje su obavljene konsultacije sa ženskim OCD-ima i ranjivim grupama.
Obuhvata li analiza rizika sve moguće nenamjerne **negativne efekte na ljudska prava** ili rizike koji **produbljuju rodne nejednakosti** ili prepreke potpunom učešću žena i djevojčica? Ako je odgovor potvrdan, jesu li odabrane zadovoljavajuće mjere ublažavanja za izbjegavanje ili smanjenje tih negativnih učinaka?		NE	
Uključuje li djelovanje zaštitu, promociju i ostvarivanje ljudskih prava izgradnjom kapaciteta nositelja **dužnosti** (domaćih aktera)?	DA		Mjera nije usmjerena na izgradnju kapaciteta, već će uglavnom osigurati zaštitu i promociju ljudskih prava.
Osnažuje li mjera **nositelje prava** (pogođene osobe i grupe koje imaju potraživanja i ljudska prava) da zatraže svoja prava?	DA		Zbog vremenskih ograničenja nije bilo konsultacija s organizacijama civilnog društva i ranjivim osobama, ali se zbog svoje prirode mjera temelji na nastavku slične tekuće i planirane podrške, gdje su obavljene konsultacije sa ženskim OCD-ima i ranjivim grupama.
Osigurava li se programskim ciklusom, uključujući postupak osmišljavanja aktivnosti, **smisleno i inkluzivno učešće** dostupno svim nositeljima prava tokom cijele mjere? Šta je s upravljačkim strukturama?	DA		Zbog vremenskih ograničenja nije bilo konsultacija s organizacijama civilnog društva i ranjivim osobama, ali se zbog svoje prirode mjera temelji na nastavku slične tekuće i planirane podrške, gdje su obavljene konsultacije sa ženskim OCD-ima i ranjivim grupama.
Jesu li uloženi napori u uključivanje osoba koje žive u najranjivijim i marginaliziranim situacijama (osobe koje žive u siromaštvu, osobe s invaliditetom, autohtoni narodi, pripadnici manjina itd.) kako **niko ne bi bio izostavljen** tokom cijelog programskog ciklusa, uključujući u postupku osmišljavanja?	DA		Posebna se pažnja posvećuje integraciji nevećinskih zajednica i potencijalnih područja sukoba između različitih zajednica.
Jesu li ključni nalazi i preporuke obavezne **rodne analize** (gender profil zemlje i analiza rodnog sektora) odraženi u osmišljavanju mjere?	DA		Učešće žena u donošenju odluka u relevantnim institucijama
Kako će se djelovanjem doprinijeti **rodnoj ravnopravnosti**, osnaživanju žena i djevojčica te rodno transformativnim promjenama, u skladu s	DA		Poseban naglasak stavit će se na žene i nevećinske zajednice kako bi se osiguralo da im projekat donosi

Akcijskim planom EU-a za rodnu ravnopravnost III? Jesu li neki ciljevi/očekivani rezultati/aktivnosti/indikatori uključeni u djelovanje kako bi se efikasno osiguralo da se njome doprinosi rodnoj ravnopravnosti i osnaživanju žena (za ciljeve i indikatore vidjeti posebno SWD(2020) 284 dio II.)?			pogodnosti jednako kao i muškarcima i većinskim zajednicama.
Odražava li se doprinos te mjere u provedbi Akcijskog plana za rodnu ravnopravnost (GAP) III u planu provedbe GAP-a III za zemlje? Ako ne, uključiti u revidiranu verziju CLIP-a (Delegacija EU-a treba odobriti 2023.).		NE	Bit će uključeno do 2023. godine.

3. Otpornost i osjetljivost na sukobe

Uzima li se u obzir i uklanjaju li se u okviru mjere rizici povezani s različitim dimenzijama **nestabilnosti:** društveni, politički, ekonomski, okolišni, sigurnosni i ako da, na koji način?
Da
Je li cilj predložene mjere jačanje **otpornosti pojedinaca, domaćinstava, zajednica, društva i države** u određenom sektoru/području/geografskoj regiji (tj. kapacitet za apsorpciju, prilagodbu, odgovor na rizike budućih šokova i udara ili njihovu prilagodbu te napredak prema Ciljevima održivog razvoja)? Temelji li se mjera na postojećim kapacitete za otpornost i, prema potrebi, rješava li se povezanost humanitarne pomoći, razvoja i mira?
Da, cilj mjere je povećati otpornost s obzirom na cijene energenata u Evropi koje su se počele povećavati 2020./2021. nakon ukidanja ograničenja kretanja zbog pandemije, nakon čega je uslijedila ruska agresija na Ukrajinu 2022.
Koje su rizici planiranog programa u smislu neželjenih **negativnih efekata** u pogledu mogućeg pogoršanja napetosti i/ili sukoba i nasilja, povećanje dimenzija nestabilnosti, podjela među interesnim grupama/društvenim grupama/etničkim ili vjerskim grupama, posebni rizici od štete u područjima pogođenima sukobom?
Nije primjenjivo
Kako ćete osigurati da je djelovanje **osjetljivo na sukobe, primijeniti pristup „nečinjenja štete"** i ublažiti povezane rizike, uz istovremenu promociju mira i inkluzije? Uzimaju li se u obzir preporuke o osjetljivosti sukoba iz postojećih ili tekućih analiza sukoba, sistema EU-a za rano upozoravanje na sukobe itd.?
Nije primjenjivo

4. Civilno društvo

Pitanja za usmjeravanje	Da	Ne (Potrebno je obrazloženje)	Komentari/Opravdanje

Uključuje li predložena mjera aktere civilnog društva u informisanje, konsultacije i dijalog i/ili partnerstvo s njima? (vidi Ulazne tačke za uključivanje civilnog društva u smjernice za uključivanje NEAR-a i sažetke za pojedine sektore).		NE	Zbog vremenskih ograničenja nije bilo konsultacija s organizacijama civilnog društva i ranjivim osobama, ali se zbog svoje prirode mjera temelji na nastavku slične tekuće i planirane podrške, gdje su obavljene konsultacije sa organizacijama civilnog društva i ranjivim grupama.
Uključuje li predložena mjera neke ciljeve/aktivnosti/rezultate/indikatore kako bi se osiguralo efikasno učešće civilnog društva? (vidjeti „izbornik" opcija indikatora u uputama za uključivanje NEAR-a i sažetim pregledima za pojedine sektore)		NE	Zbog vremenskih ograničenja nije bilo konsultacija s organizacijama civilnog društva i ranjivim osobama, ali će zbog prirode mjere biti obaviješteni o provedenim mjerama.